

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BOZZOVICCI

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 98

12. februarja 1944.

RUSKA UGANKA

V vsej svetovni javnosti razpravljajo danes v vseh mogočih oblikah, v tisku, predavanjih, sejah, radijskih prenosih itd. o Sovjetski Rusiji, o njenih velikih zmagah in o njenem približevanju k osrčju Evrope. Marsikaj so uganili in te obravnave nam večkrat pokažejo, kaj in kako misli ostali svet o največji državi sveta. Pod gornjim naslovom prinaša Henri de Kerillis v ameriškem listu "Pour la Victoire" uvodnik, ki odkriva ameriško mišljenje in ki ga v izvlečku prinašamo tudi našim čitateljem.

Neizmerna ruska dežela je bila že od nekdaj za ves ostali svet - skrivnostna uganka.

Rusko življenje poteka po ogromnem prostoru brezmejnih step, pragozdov, obširnega polja in ledenih puščav. Velik del Evrope in velik del Azije sta trdnj v rokah ene same državne tvorbe. Ta državna tvorba, ki gleda na Japonsko morje, na visoke kitajske planote, na ravnice Tibeta, na divja območja Indije, Afganistana in Perzije, na Turčijo, Balkan in na germanski svet ter na Skandinavske dežele; ta država mora braniti svoje meje proti svojim sosedom, ki štejejo skupno več kakor eno milijardo ljudi. Ta država je gotovo neuničljiva, zato pa strašansko ranljiva; skrivnost, s katero se obdaja ves njen obrambni sistem, ki mu sama narava prihaja na pomoč s svojim skrajno neugodnim podnebjem, s sneženimi viharji in zlasti s svojo neizmernostjo prostora, je nepremagljivost. Poslanik kralja Ludovika XVI. je nekoč napisal svojemu vladarju tole: "Vaše veličanstvo me lahko vpraša karkoli, ali kaj se dogaja in kaj mislijo v Rusiji, tega ne vem."

Orjaška borba, ki jo današnja Sovjetska zveza vodi proti Nemčiji in njenim podreptnikom, ogromni napredek, ki ga je ta država izvršila po največji socialni, politični in umski revoluciji vseh časov, vse to ni v ničemer izpremenilo ruske duševnosti. Skrivnostna ruska uganka je tudi še danes ista, kakršna je bila vedno v zgodovini. Tudi današnji nasledniki carske Rusije niso v ničemer spremenili svojih izrednih sposobnosti pri izvajanju najdelikatnejših diplomatskih podvigov. Rusi so vztrajni in potrpežljivi gledalci, ki leta in leta sledijo dogodkom tako, kakor da se ti dogodki njih sploh ne tičejo; nato pa udarijo na plan bliskovito, presenetljivo in odločno ter s polnim uspehom. V ruski duhovnosti

je združena stepska gibčnost z izrednim talentom prilagoditve; v njej pa je istočasno močno polčrtan povdarek dirjajoče strategije kozaškega kova.

Kakor je bilo nekdaj, tako je danes in tako bo tudi jutri - ruska uganka je večna. To je dejstvo in ves svet - vznemirjen po ruskih zmagah - se skrbno sprašuje v koliko bodo zmagoviti Rusi svojo voljo uveljavljali izven meja svoje domovine.

V resnici, če pogledamo glavne dogodke prve svetovne vojne in če jih primerjamo z dogodki sedanje vojne, se nam pokaže tale slika: Ko so Japonci zasedli birmansko cesto, je bila Kitajska popolnoma izločena od Anglije in Amerike. Šibka pomoč, ki je prihajala iz tujine, je bila vsa samo ruska pomoč. Zato je popolnoma prirodno, da prevladuje danes v Čankingu sovjetski vpliv. Maršal Čang-Kaj-Šek razpolaga danes z močno rdečo kitajsko armado, kar sovjetski vpliv še očitneje jača. Če pa si ogledamo Evropo, najdemo tudi podobno situacijo. Tudi tu sta Amerika in Anglija brez pomembnejšega stika z takozvano evropsko trdnjavo, če izvezemo razmeroma majhno odskočno desko v Italiji. Brez dvoma moramo priznati, da angleško in ameriško letalstvo uničujeta nemška mesta in da njihova mogočna mornarica zapira nemška pristanišča. Res je tudi, da rdeče armade z največjimi uspehi uporabljajo zavezniški vojni material; mogoče je tudi, da je ta pomoč obeh zveznikov rešila udarnost sovjetskih armad... Kljub vsemu temu leži ena sama resnica na dlani: Zaslužni evropski narodi poznajo enega samega vidnega osvobodilca, enega samega osvobodilca, ki je na pohodu, osvobodilca, ki edini tem narodom vliva vero v skorajšnji konec strašnega trpljenja. In ta edini, ki prihaja, je ruski vojak. In kakor obstoja na Kitajskem rdeča kitajska armada, tako so po vsej zaslužni Evropi razsejane osvobodilne vojske, ki jih verjetno podpira Moskva in jih tudi vodi.

Ta dejstva ustvarjajo v evropski duši razumljive zaključke. Ti zaključki pa so gotovo še bolj prepričevalni v dušah samega ruskega naroda. Kdor pozna Rusijo, kdor pozna njeno zgodovino ve, da so se njeni pogledi davno uperjali proti Tihemu oceanu in Baltičnemu morju, proti Perzijskemu zalivu in proti Dardanelam. Kdor pozna prastare ruske politične nagibe Petra Velikega in Katerine Velike, pravoslavje in današnje sovjetske miselnosti, mu ne bo težko uganiti, kakšni so sovjetski načrti v

bodočnosti. Vsekakor so ti ruski načrti omejeni s stvarnostjo, z možnostmi in verjetnostmi. Rusi so v nasprotju z Nemci-stvarni ljudje; stvarnosti pa Nemci ne poznajo.

German je na svojem objestnem pohodu proti vzhodu dejal: "Ko bom v Moskvi, bomo gospodarji sveta." V svojih zaupnih razgovorih z Rauschniggom je Hitler razvijal kljukasto zastavo v samem Vladivostoku. Ker ni zaupal Japoncem je v teh svojih fantastičnih načrtih usmerjal nemške oklopne divizije čez Mongolijo, plezal čez Kitajski zid, zavzemal Himalajo in takorekoč brez zaprek v svoji fantaziji zavzel Perzijo in ž njo "streho sveta". Tako je mislil Hitler. Kako mislijo danes Rusi? Verjetno takole: "Ko bomo v Berlinu razobesili rdečo zastavo, bo v prostranem ostalem svetu malo sil, ki bi se nam lahko zoperstavile..."

To so tudi razlogi, zakaj je danes Rusija skrivnostnejša, kakor pa je bila kdajkoli v zgodovini.

Staljin je imel velikega veleposlanika v Londonu in drugega velikega v Washingtonu. Oba je odpoklicala. Marsikdo bi mislil, da sta Majski in Litvinov sedaj potrebnejša svetovalca v Kremlinu, kakor pa veleposlanika na dveh raznih koncih sveta. Drugi pa zopet pravijo, da mislijo Rusi takole: "Danes nam niso veliki ljudje potrebni v obeh anglosaksonskih prestolicah, ker Anglosaksoncem nimamo kaj povedati. Naši zastopniki danes samo poslušajo, ker nimajo kaj povedati." Staljin je odklonil povabilo na zavezniške konference v Casablanca, v Washington in v Quebec. Nekateri so to razlagali z dejstvom, da je celinska vojna popolnoma samostojna in nima nobene zveze z morskno vojno, ki je v rokah Anglosaksoncev. Zato je tudi tesnejša medsebojna povezanost več ali manj nepotrebna. Drugi so zopet opravičevali odklonitev s takimile sovjetskimi besedami: "Saj ni nobene potrebe za takšne potovanja, ker nimamo prav za prav kaj povedati. Če pa nam imajo Britanci in Amerikanci kaj zaupati, naj pridejo v Moskvo." Kakor se je izkazalo niso imeli niti eni niti drugi prav. Resnica je bila nekje v sredi, zato sta tudi gg. Roosevelt in Churchill potovala na konferenco v Teheran. Ta konferenca je bila v svojih zaključkih precej skopa in ni dokazala popolne skladnosti pogledov vseh treh zaveznikov. Rusi niso mogli pristati na pomoč proti Japoncem. Njihovo odlično oporišče v Vladivostoku bi bilo za Amerikance zelo privlačno za napad na Tokio. Ali Rusi so celo ameriške letalce, ki so pristali na sovjetskem ozemlju, po vseh pravilih nevtralnosti, internirali. Nekateri pravijo, da Rusom prav nič ne gre v račun, da bi imeli v hrbtu nevarnega sovražnika. Drugi zopet mislijo, da Rusi čuvajo Japonce kot rezervo proti Anglosaksonom ali pa smatrajo Anglosaksonce za tako rezervo proti Japoncem, ko bodo enkrat računali z Nemčijo končani. Sovjetski moskovski tisk zelo pogosto govori o nujnosti "drugega bojišča". Nekateri smatrajo, da je ta sovjetska zahtevka več kakor pa upravičena. Sovjeti so prelili že dovolj krvi in z vso pravico zahtevajo od ostalih zaveznikov, da tudi oni prilože svoj delež. Drugi pa mislijo, da so vse te reklamacije samo propagandnega značaja in da imajo namen vzbuditi v sovjetskih množicah odpor proti Anglosaksoncem, ki bi mogel pozneje današnje zavezništvo spremeniti v oborožen konflikt. Ti ljudje mislijo namreč, da

bi mogli zmagovati Rusi svojo zmago popolnoma izkoristiti le, če so v Evropi popolni gospodarji.

V nadaljnjem misli pisatelj, da so gledanja sovjetske Rusije proti Nemčiji še bolj skrivnostna, kakor pa je v splošnem skrivnostna vsa sovjetska politika. Verjetno je, pravi dalje pisatelj, da imajo Sovjeti popolnoma drugačne načrte z bodočo usodo Nemčije, kakor pa ostali zavezniki. Pri tem je ena stvar popolnoma gvišna: V trenutku ko bodo rdeče armade trionfalno vkorakale v Berlin, ne bo klecnila na kolena samo Nemčija, pač pa tudi vse ostale države in zemlje, ki so danes pod nemškim nadzorstvom in nekake nemške kolonije. Zavzeti Berlin se pravi obenem zavzeti Haag, Bruxelles, Beograd, Sofijo, Bukarešto, Budimpešto, Dunaj, Prago, Oslo, Varšavo in Pariz.

Kakšen bo postopek velike in junaške Rusije, ki bo s svojimi, s svetovno slavo ovenčanimi armadami rešila ves civilizirani svet, to so vprašanja, s katerimi se danes, če ne javno, pa gotovo v srcih ukvarjajo državniki vsega sveta? Kako bo Sovjetska Rusija sprejela zavezniški "novi red", katerega se ji ne bo treba bati v bodočnosti. Kako bo Sovjetska zveza ocenjevala Anglosaksonce, ki so doprinašali velikanske žrtve v tej vojni, ki pa takorekoč niso prestopili evropske celine? Kakšne koncesije bo pripravljena prepustiti zaveznikom v njihovem "novem redu", v katerem naj bi bili zavarovani varnost in svoboda zmagovalcev in osvobojenih narodov?

To so glavna vprašanja, na katera pa ni odgovora in ki nam ostajajo slej ko prej - ruska uganka.

SKLAD "BAZOVICA"

ZA POMOČ JUGOSL. BEGUNCEM

V našo bližino je prišlo že večje število jugoslovanskih beguncev iz Dalmacije. Po nekaterih poročilih se bo njihovo število še znatno povečalo. Med njimi je mnogo mater in otrok. Zavezniške oblasti so poskrbele, da so vsaj z najpotrebnejšim preskrbljeni, vendar jim bo bratska pomoč zelo prav prišla. Tukajšnji Slovenci so od Podporne akcije v Ameriki prejeli brzojavko, v kateri so jugoslovanski Amerikanci tudi velikodušno ponudili svojo pomoč.

Tudi naša kolonija na Srednjem vzhodu je v taborišče poslala nekaj deklet, ki naj bi bila potrebnim pri roki. Kakor smo obveščeni vlada med našimi begunci zelo dobro razpoloženje in močan duh vztrajnosti in morale.

Uredništvo tednika "BAZOVICA", ki je popolnoma neodvisni slovenski list na Srednjem vzhodu, je ustanovilo sklad za pomoč jugoslovanskim beguncem. Celotno med tukajšnjimi prebivalci, ki niso naše narodnosti, smo našli za to akcijo precej razumevanja. Posebno pa so se izkazale naše ženske, ki kljub svojim skromnim dohodkom, tako rade priskočijo na pomoč vsaki socialni akciji.

Naša zbirka seveda ne bo posebno petična, vendar je v njej mnogo bratske ljubezni, take ki ne sprašuje, ampak samo daje.

Prispevajte v sklad "BAZOVICA" za pomoč jugosl. beguncem z denarnimi zneski in z drugimi potrebščinami. Naknadno bomo javili, kaj je najpotrebnejše. Prispevke sprejema uredništvo "BAZOVICA", ki bo imena darovalcev sproti objavljalo.

USTAVNA REFORMA Z.S.S.R.

V trenutku, ko se zaslužnjem evropskim narodom približuje osvobodjenje in ko skrbno razmišljajo o povojni ureditvi starega sveta, se je Sovjetska zveza odločila za temeljito spremembo svojega notranjega ustroja. Ustavna reforma Sovjetske zveze je gotovo eden največjih političnih dogodkov v tej vojni. To je tretje poglavje skrbno pripravljenega načrta.

Prvo presenečenje je vzbudila razpustitev Kominterne, drugo poglavje je obnovilo pravoslavno cerkev na ozemlju Sovjetske zveze. Po teh dveh presenečenjih je udarila v svet sedanja, najpomemb-

trano upravo vsake republike. Posamezne republike so v načelu obdržale svojo suverenost, vendar so nekatere skupne zadeve prenesle na Z.S.S.R. Tako je do sedaj Z.S.S.R. sama s pomočjo najvišjih svojih organov urejevala vsa diplomatska vprašanja: politične pogodbe, vprašanja zunanjih meja, napovedi vojne, sklenitve miru, ratifikacije mednarodnih pogodb, zunanja trgovina itd. Na ta način je federalna vlada Zveze imela izključno pravico urejevanja zunanjih zadev.

Pred dnevi je sovjetski zunanji minister Molotov predložil najvišjemu Sovjetu Z.S.S.R. predlog, po

nejša in obenem najradikalnejša vest: Sovjetska zveza, ki je bila do sedaj zvezna država 16 sovjetskih republik, je z novo ustavno reformo postavila vse te republike na lastne noge. Vsaka republika bo od sedaj dalje na svojem ozemlju vzdrževala lastno vojsko in tudi v zunanjih zadevah bo vsaka izmed 16 republik imela svojega zastopnika v tujini.

Do sedaj je bila Sovjetska zveza največja državna zgradba na svetu s 180 milijoni prebivalcev. Letni prirastek prebivalstva je okrog tri milijone duš. To je država ogromnih razsežnosti in se razprostira od poljske meje do Alaske in Japonske, z enega oceana na drugi. Površina te ogromne zemlje znaša 1/7 kopne zemlje sveta. V mejah Sovjetske zveze živi nič manj ko 200 narodov. Seveda je velika večina teh narodov številčno zelo majhnih, 14 pa je takih, ki štejejo več kakor en milijon pripradnikov. Samo Ukrajincev je 40 milijonov, ki so popolna nacija z vsemi bistvenimi lastnostmi.

Ze prejšnja sovjetska ustava se je resno trudila do skrajnih meja spoštovati narodnostne posebnosti ljudstev, ki žive v mejah Z.S.S.R. Federativna oblika je vezala z ustavo vse sovjetske republike v eno celoto. Ta ustava je določala samostojno no-

katerem se dosedanja ustava spreminja tako, da bi bila vsaka republika zase popolna gospodarica tudi v zunanji politiki. Vsaka republika bo odslej dalje svoje odnose z ostalimi republikami urejevala po svojih lastnih interesih, ravno tako pa tudi bo z zunanjim svetom v takih odnosih, kakoršne ji bodo narekovali njeni posebni interesi.

Veliko začudenje in celo občudovanje povzroča ta korenita reforma zlasti zato, ker nastaja sredi vojne. Vse zadnje stoletje so moderne države stremele po centralizaciji. V splošnem je prevladovalo mnenje, da so notranja opredeljenja in povdarki posebnosti posameznih predelov škodljivi in da samo slabijo celoto. Taka načela so vladala tudi pri nas v Jugoslaviji in v splošnem smo tudi mi Primorci mislili, da pomeni centralizirana Jugoslavija tisto silo, ki bi mogla uresničiti naše aspiracije.

Sovjetska zveza je z novo ustavno reformo postopala ravno nasprotno. V trenutku, ko so centralisti z vso vnemo povdarjali, da je ravno Sovjetska Rusija v tej vojni najboljši dokaz veljavnosti njihove teze in da so ogromni napor in uspehi, ki jih je Sovjetska zveza v tej vojni dosegla, dokazane učinkovitosti centralizma, je Sovjetska zveza z enim

udarom sama razbila centralistično vero. Najbrže ne brez tehtnih vzrokov.

V Sovjetski zvezi bo odslej dalje 16 ali celo 17 prestolic, kjer bodo izdelovali načrte zunanje politike, ki bodo verjetno zasnovani vsi v enem duhu ne da bi morali biti uniformirani in obvezni drug napram drugemu. Da je prišlo do takih življenjsko važnih sprememb, je samo znak, da vlada med vsemi 16 republikami popolno zaupanje in popolna solidarnost. To je tudi znak, da je medsebojna povezanost tako trdna in tako nerazdružljiva, da ni več nobenih pomislekov o zrelosti in prevdarnosti posameznih federalnih članov. To je gotovo velika zmaga na notranjem sovjetskem bojišču in z njo so se končno javno razpršile vse nade in vsa upanja Hitlerja in njegovih podreptnikov, da bi se moglo v Sovjetski Rusiji karkoli zgoditi.

Novi položaj posameznih Sovjetskih republik prinaša ogromne koristi. Celotna notranja in zunanja politika sta s tem pridobili zelo posrečeno razgibanost. Tako bodo vzhodne republike mogle svojo pažnjo posvečati v prvi vrsti azijskim problemom in bodo zahodnim republikam prepuščale naloge, da se posvetijo evropskim stvarim. V bodoče bodo vsi mednarodni sestanki zastopani po Sovjetski zvezi

tako po kakovosti kakor tudi po količini močno pojačani. Sovjetska zveza bo nastopala tako kakor nastopa danes Velika Britanija. Še večje so druge koristi. Nova ustavna reforma je na široko odrpala vrata novim prirastkom. Vstop je mogoč in je vendar ž njim ohranjena polna suverenost novim članicam...

Mogoče je še prezgodaj ugibati, kakšni vzroki so vodili Molotova, da je v tem času predložil svoj načrt. Svetovni tisk še ni prišel popolnoma do sape in se o novem dogodku, zlasti pa o njegovem pomenu še ni preveč razpisal. Vsekakor bo reakcija zauimiva tako na eni kakor na drugi strani barikad. Tudi sovjetski tisk ni preveč gostobeseden. "Pravda" je pred nekaj dnevi napisala tole: "Razsežnost in pojačanje mednarodnih odnosov Sovjetske zveze zahtevata popolnejšo in obsežnejšo organizacijo kakor pa jo nudi dosedanjí ljudski komisariat za zunanje zadeve. Razsežne politične potrebe sovjetskih republik ne more v celoti zastopati en sam glavni zastopnik Z.S.S.R. v tujini... Nova mednarodna situacija Sovjetske zveze je nujno zahtevala preoblikovanje sovjetske ustave."

Sovjetska zveza je s tem napravila velik korak k takozvani federaciji odprtih vrat. Mogoče je celo že dosegla višek federativnega razvoja. Vprašanje pa je, kakšni bodo mednarodni zaključki.

V PREMIŠLJEVANJE JUGOSLOVANOM

Slovenski izobraženec, ki je pred kratkim prispel iz Italije v Egipt nam piše:

"Bil sem nekaj let interniran v južni Italiji in ko so me v jeseni lanskega leta osvobodili Angleži, so me gostoljubni zavezniki spravili meseca oktobra v Transit-Camp števil. 75 v bližini mesta Bari. Tu smo bili zbrani izgnanci in begunci, osvobodenci in vsi tisti, ki so se slučajno zatekli pod okrilje zaveznikov. Vseh vrst nas je bilo: Francozi, Poljaki, Čehi, Grki, Židje, Albanci in Jugoslovani. Nas je bilo največ. Najbolj pridno smo se tudi kregali, tako da so nas lahko že od daleč spoznali, kdo smo. Vseh barv smo bili: Pristaši Osvobodilne fronte, partizani, četniki, Srbi, Hrvatje in Slovenci. Tudi pri drugih narodnostih je bilo dosti prepira, samo Čehi so bili vsi eno.

Kakor sem že povedal smo se mi najbolj pridno prepirali, pa ne samo prepirali - na žalost tudi sovražili. Strogo smo se ločili v razne struje in stranke. Na eni in drugi strani so bili goreči pristaši, prenapeteži in zato kljub ponovnim in resnim poizkusom, da bi prišlo do mirnega sožitja in da bi v vseh vprašanjih zavzemali enotno stališče, ki bi nas združilo vse brez razlike v enotno borbo proti skupnemu sovražniku, se ti napor niso posrečili. Vsaka pomirjevalna beseda, vsako složno dejanje, vsak poskus medsebojne povezanosti, vse to je propadlo zaradi strašne in nerazumljive zagrizenosti enih in drugih. Starejši ljudje smo se trudili z vso resnostjo in z najboljšo voljo, vendar je bilo vse zastonj. Izgledalo je, kakor da je prišlo neko prekletstvo med nas, tisto prokletstvo, s katerim je Hitler zaslužnil vso Evropo.

In čudno, vsi smo bili protifašisti, večina od nas že od dneva, ko se je fašizem porodil. Vsi smo

zatrjevali, da se hočemo boriti samo proti skupnemu sovražniku in da hočemo osvoboditi svojo zemljo, vso požgano in razdejano, vso posuto s tisoči in tisoči grobovi, vso prepojeno s krvjo in solzami...

Ne vem, moji osiveli glavi je bilo vse to tako nerazumljivo, kakor je tudi nerazumljivo, da se najbolj goreči nasprotniši fašizma tako radi poslužujejo fašistovskih načel. Vsaka svobodna beseda zamre, vsak še tako tehten dokaz in razlog se zaduši v izbruhih protestov in kričanja, čeprav ponižno poveš samo to, kar misliš, da je prav. Eni in drugi so enostavno uniformirali svoje možgane in če si ti drugačnega mišljenja, si že vnaprej njihov sovražnik. Pa ne majhen sovražnik, tak, kateremu ravno dušno obljubljaš vse peklenske kazni tega sveta, če ne misli tako, kakor je zapovedano...

Tik naše barake je stala mala albanska baraka. Zato sem imel pogosto priliko opazovati Albance. Tudi oni so bili ločeni na dve stranki. Eni so nosili črno-rdeče trakove, drugi pa poleg takih trakov tudi še rdečo peteroroglo zvezdo. Kakor so mi povedali so bili prvi narodnjaki, drugi pa partizani. Pogostokrat sem jih opazoval, kako so stali v gručah, druga proti drugi, ločeni po skupinah ter glasno in ostro debatirali. Mislim sem, da je pač tudi pri njih ravno tako razpoloženje kakršno je bilo in kakršno je med nami.

Ta moja sodba pa ni bila pravilna, kot se je že kmalu izkazalo. Tako nekako v začetku novembra so Albanci slavili dan svojega osvobođenja. Pridno so krasili prostor, kjer naj bi se vršila slavnost. Z zelenjem in z zastavami so krasili velike napise: "Živela Albanija!" Čudno se mi je zdelo, da se tega dne niso prav nič kregali med seboj. Vsi so bili mirni

in tihi ter kar tekmovali med seboj, kdo bo lepše okrasil slavnostni prostor.

Slavnost je pričela. Dve četi sta prikoralaki na slavnostni prostor: Četa nacionalistov in četa partizanov, vsaka zase. Četi sta se postrojili tako, da sta si čelno stali druga proti drugi obrnjeni. Prvi je stopil na govorniški oder zastopnik nacionalistov. Ko je svoj govor končal je vzkliknil: "Živela Albanija!" Po kratkem odmoru je zaklical: "Živeli partizani!" Vsi prisotni so mu gromovito pritrdili. In še enkrat se je oglašil: "Živeli nacionalisti!"

Na govorniški oder je nato stopil zastopnik partizanov. Tudi on je govoril ognjevit in z vsem svojim južnjaškim temperamentom. Ko je svoj govor končal, je zaklical: "Živela Albanija!" Nato je dodal: "Živeli nacionalisti!" Tudi tu so mu zaploskali z ognjem vsi prisotni. Nato je tudi on še enkrat zaklical: "Živeli partizani!"

Po končanih govorih sta se obe četi razšli in vsi Albanci brez izjeme so vstopili v krog in skupno kakor iz enega grla zapeli najprej nacionalistično himno, za njo pa partizansko. Ko je bilo tudi to končano, sta se obe četi zopet postrojili vsaka zase in druga za drugo odkorakali s slavnostnega prostora.

Maram reči, da sem bil ganjen nad tako lepo in dostojno albansko povezanostjo bratov iste krvi. Posebno me je ganilo, da so to Albanci in trpko sem se spraševal, kako da smo mi Jugoslovani tako pozabili na samega sebe.

Nava'am ta dejstva v premišljevanje vsem Jugoslovanom, ki so še dobre volje, da si vzamejo za vzgled mali albanski narod, ki je ohranil še vse klice lastne krvi neokrnjene.

F... a

SPOMINI SLOVENCA IZ ZAHODNE SREDNJE AFRIKE

V tej vojni menda ni bojišča, na katerem ne bi bili zastopani Slovenci. Od slovenskega častnika v francoski armadi, ki se je pretolkel menda skozi vsa afriška bojišča, smo prejeli zanimiv dopis, ki ga v celoti priobčujemo:

Takoj po polomu Francije sta se koloniji Kamerun in Francoski Kongo pridružili de Gaulle-ovemu gibanju. Toda Gabon, ki leži med obema prav na ekvatorju, je ostal zvest Vichy-u. Ta dežela je ena izmed najbolj divjih francoskih posestev. Neizmer-na močvirja, pokrita z oblaki komarjev, neprodorni pragozdovi, kjer pod 50 do 60 metrov visokim dre-vjem gospodarijo panterji in sloni - in tu in tam - ob kilometre širokeh rekah, polnih krokodilov se vleče o redke vasi, naseljene s slabotnimi, odmi-rajočimi črnici. Belih ljudi je tu silno malo ker bo-lezni so neštene. Človeka pretrese, ko pride v to deželo in najde pri izkrcanju od malarije izmzgane ljudi, z vročnimi očmi, rumeno poltjo zaradi raz-nih bolezni jeter - včasih roko ali nogo debelo po pol metra - elephantiasis. V senčnih verandah pred hišami srečaš ljudi pepelnate barve - spolna bole-zen -, ali pa marogaste z modrikastimi lisami - začetki gobavosti.

Noč in dan vlada tu duševna vročina, ki ubije člo-veku vsako voljo. Sicer so pa v par redkih mestih polovica poslopij gostilne, kjer noč in dan posedajo koloni, izčrpani od bolezni in vročine in preklji-njajoči usodo, ki jih je privedla v ta pekel. Tu poskušajo ob nešteneh kozarcih absinta pozabiti na trpljenje. Samo ljudje z jeklenimi živci in z železnim zdravjem vzdrže po nekaj let v tej deželi. Pa še ti postanejo počasi malo zmešani. Kadar nanese govorica o kolonu, ki ima za seboj pet do šest let bivanja v Gabonu, se ljudje narahlo posme-h-nejo, češ saj se mu pozna. Je pa dežela silno bo-gata. Gozdovi so polni dragocenega lesa: Okume, tik in eben. Reke so polne zlata. V nekaj letih si podjeten človek pridobi milijone, toda navadno jih zapravi v par mesecih v Franciji, ter se zopet brez

pare vrne v Gabon, da si v par letih trpljenja in borbe nabere novo premoženje, dokler ga bolezen ne pripelje med razvaline, ki po gostilnah živijo na stroške tistih, ki jim je še sreča mila. Naj nave-dem samo en primer za razmere, ki vladajo v teh krajih:

V notranjosti dežele sta živela dva državna upra-vitelja. Samota, razstrgani živci, razkrojenost duš - v enem letu sta si postala smrtna sovražnika. Prvi je dolgo časa iskal, kako bi se maščeval nad svojim tovarišem, pa ni našel nič boljšega, ko da se je ustrelil dan pred odhodom tovariša na dopust. Namesto, da bi odšel v mesto, da vzame parnik za Evropo, je moral ta ostati doma za pogreb svojega sovražnika. To je bilo maščevanje mrtvega tova-riša... In podobnih slučajev vam pripovedujejo vse polno, ko ste pripovedovalcem plačali nekaj ab-sintov.

DOSTI KORAJZE IN MALO POTEHAVŠČINE

Za Angleže je ta dežela predstavljala veliko ne-varnost, dokler je njena obala lahko služila za opo-riše nemških podmornic, ki so resno ogražale pot okrog Afrike. Zato smo se odločili, da deželo zase-demo. Koncem oktobra je dobil polk črncev in četa tankov povelje, da se prebijejo skozi pragozd in da zasedejo najjužnejše pristanišče Gabona. Stvar seveda ni bila tako enostavna. Prvi tank se je že pred mejo pogreznil z mostom vred. Ostale je moralo na stotine črncev neprestano vlačiti iz moč-virij in po par sto kilometrih so jih morali sploh pustiti na mestu. Polk je odšel sam sekajoč si pot skozi pragozd.

Po velikih težavah so vendarle prišli v bližino cilja, in polkovnik slabo obveščen, je odšel naprej, da si ogleda pristanišče. Kakšno je bilo njegovo presenečenje, ko je našel tu več sovražnih bojnih ladij, si ni težko predstavljati. Za obnavljanje pa ni bilo časa. V naglici je dal nekaj navodil svojemu podčastniku in odšel naravnost v poveljstvo, kjer je našel vse mornariške častnike ravno pri kosilu. S kratkimi besedami jih je obvestil, da ima nalogo zasedeti mesto. Da bi se ne prelivala bratska kri,

jim je ponudil eno uro časa, da z ladjami zapuste pristanišče. Ravno, ko je polkovnik mornarjem razlagal svoj ultimatum, je stopil v dvorano podčastnik in javil polkovniku polglasno, da poveljnik tankov čaka na nadaljnja navodila.

"Dobro! En tank naj se postavi pred vhod v mesto, drugi pri mostu proti jugu, ostali naj ostanejo v rezervi. Topništvo naj zavzame položaje na griču. Po radiju pa naj sporoče, naj letalstvo ne nastopa brez mojega ukaza!" Ko so mornariški častniki to zaslišali, so se v naglici zahvalili polkovniku za njegovo velikodušnost, in pol ure za tem so ladje že zapustile mesto. Polkovnik si je s tresočo roko nalil čašo žganja - polk je bil namreč dobri dve uri za njim.

DRUGI USPEDI PODVIG

Ob tem času so odšle na pot tri naše torpedovke in pa polk tujske legije, da zavzamejo glavni mesti Libreville in Port Gentil. Ko so naše ladje napadle in zažgale večjo bojno ladjo v samem pristanišču Libreville, smo se mi ponoči prekricali na male ladjice, da napademo mesto od zadaj. Za ta podvig bi bilo potrebno, da se po reki privlečemo v notranjščino. Vojaki, strelivo, hrana, vse to smo nabasali na male čolne, privezane drug k drugemu. Na čelu pa je bil motorni čoln z vodnikom. Prvi čoln je še nekako sledil, drugi pa je že butal na levo in desno. Zadnji čolni so se zaletavali na vse strani, se trgali in prevračali. Vsa reka je odmevala od kletvic in krikov v vseh jezikih. Po vrhu pa nas je presenetila silna nevihta. Deževalo je kot iz škafe, treskalo in grmelo pa tako kot je to navada samo v Afriki. Nič čudnega, da smo zgrešili pot in zašli v stranski rokav reke, kjer smo se izkricali okrog treh zjutraj v blatu do prsi. To nas je rešilo, kajti nasprotniki so bili obveščeni o naši nameri po črnih, ki so z bobni javili naš prihod. Pri izkrcevališču, kamor bi morali priti, nas je pričakoval ves polk, dobro utrjen. Tako pa smo po šestih urah poti skozi pragozd, vsak z najmanj 30 kilogrami tovara, prišli prav za hrbet četam, ki so nas že tako nestrpno pričakovale. Letališče je bilo že proti večeru v naših rokah in v teku noči se je mesto predalo.

Ostal nam je še Port Gentil. Vsi smo imeli dežele že čez glavo in smo nestrpno čakali, da končamo z vso zadevščino. Tedaj pa so stopili v akcijo naši originali. Prvi je bil poveljnik ene izmed naših torpedovk. Trideset let star fant. V kitajski vojski se je boril proti Japoncem, potem z Abesinci proti Lahom, v Frankovi armadi je bil kapetan, pri rdečih pa polkovnik. Nekega večera smo malo popivali na njegovi ladji in ko je drugi dan odšel na patroljiranje, se je v nevihti izgubil. Ko se je vihar polegel, se je kapetan znašel pred nekim malim pristaniščem, ki se mu ni zdelo prav nič znano. Izkrca se je malo ob strani in se za vsak slučaj dobro oborožil. Vzel je dva, tri samokrese, dva velika meča, s katerimi si zamorci v pragozdu sekajo pot, nekaj bodal za pas in si potisnil avstralski klobuk postrani. Našemil se je tako, da si v resnici nihče ni mogel misliti, da je to poveljnik torpedovke, ki se ziblje zunaj na morju. Vsakdo

ga je smatral za kakega malo udarjenega drvarja, ki je prišel iz gozdov, da po svoje brani mesto. Po obali je vladalo mrzlično gibanje. Vojaki so postavljali topove, strojnice, kopali so jarke itd. Naš poveljnik si je pa vse to lepo beležil v svoj zemljevid. Nato je stopil še na pošto, kupil nekaj polznamk in na vsako napisal: Zavzetje Port Gentil-a, po vikontu J... de la Porte de V... 16. novembra 1940. Nato je natipkal na velik papir proglas na "Drago mesto Port Gentil, ki prehaja v oblast našega presvitlega generala de Gaulle-a". Proglas je nabil na vrata poveljstva, nato pa je v naglici odšel. Še isti večer smo zalivali novega guvernerja.

Naslednjega dne je naš poročnik - letalec ogledoval mesto iz zraka in pri tem mu je padlo v glavo, da bi prav za prav tudi on lahko zavzel mesto. Namesto na letališče, ki so ga nasprotniki tako pokvarili, da je bilo neuporabno, se je spustil na tla močvirnate ravnice za mestom, nato pa jo je peš udaril naravnost pred poslopje guvernerja. Tu je sklical najprej črnsko stražo in ji zapovedal, da zatrobi pozdrav zastavi. Nato je z z jambora snel dosedanje zastavo in na njeno mesto izobesil zastavo z lorenskim križem. Ko je vse to napravil, je odšel proti poveljstvu, kjer so se zbrani poglavitniki ravno posvetovali, kako bodo branili mesto. Ravno na sredi pota so se srečali. Poročnik letalec se je postavil šest korakov pred njimi, jih pozdravil in spoštljivo javil guvernerju, generalu in poročniku, da je prišel, da v imenu generala de Gaulle-a zasede mesto in da so zato vsi gospodje njegovi ujetniki. Nekaj minut je trajalo prerekanje, da bi mogli ugotoviti, kdo je čigav ujetnik. Končno pa, ko je poročnik zagrozil, da bo postrelil vsaj tri izmed njih, preden bodo njega ustrelili, mu je general zaukazal naj mesto takoj zapusti. Seveda je poročnik ubogljivo odšel, češ, da mora pač ubogati, če mu general tako ukazuje. Še pred tem pa so se vsi postavili na "mirno" in zopet sta se zastavi menjali.

Nevem, če so to noč kaj dosti spali v Port Gentil-u. Za drugi dan so pričakovali prihod tujske legije, in Bog sam ve, kaj se bo šele s to zgodilo, če so že drugi taki...

Ko je prispel naš odposlanec na kopno, že ni bilo več nobenega govora o kaki borbi. Prerekali so se samo še o tem, ali se bo mesto predalo brezpogojno, ali pa bo priredilo navadno simbolično obrambo. Končno so se pogodili, da bodo oni pet minut streljali čez nas, mi pa ravno toliko časa čez mesto. Tako bi bila čast rešena in mesto bi se predalo. Ko smo začeli po naši ladji po krovu postavljati možnarje, je pritekel poveljnik ladje ves iz sebe, češ, da smo znoreli, saj da se bo ladja o prvem strelu sesula. To je bilo zelo verjetno, ker je bila ladja že vsa izpodjedena in sprhneta. Zopet se je moral odposlanec podati v mesto, češ, da pri najboljši volji ni mogoče sprejeti pogojev in da se morajo enostavno predati. Uro kasneje smo že defilirali po mestu, popili nekaj kozarcev vina za zmago in ponoči so naše ladje odplule nazaj proti Kamerunu.

S tem je bila na tem predelu Afrike zopet zavarovana pot za zavezniško plovbo.

PREGLED PO BOJIŠČIH

VZHODNO BOJIŠČE

Sedanja sovjetska ofenziva, ki traja že od meseca julija dalje nepretrgoma, je gotovo ena izmed največjih ofenziv vseh časov. Nemci so svojo ofenzivo, ki je pričela meseca junija 1941. vzdržali pet mesecev.

Razvoj sovjetskih operacij od julija 1943 dalje potrjuje z vsakim dnem odlično kvaliteto sovjetske vojaške mašinerije, ki je ravnatoko popolna v napadu kakor pri obrambi, ki je prilagodljiva vsakem terenu in vsaki vremenski spremembi.

Rdeča armada je dosegla najvišjo stopnjo udarnosti, gibčnosti, homogenosti in organizacijske dovršenosti. Te značilnosti današnje sovjetske vojske so medsebojno tako skladne, da dovoljujejo sovjetskemu vrhovnemu poveljstvu kar največjo izrabo

vsakokratnega vojaškega položaja. Razvoj in spopolnitve rdeče armade, ki jih je Sovjetska zveza izvršila sredi vojne pod najtežjimi pogoji, pomenijo višek organizacijskih sposobnosti vodstva, obenem pa ponovno dokazujejo popolno moralno vrednost sovjetskih državljanov. Sovjetski vojaški strokovnjaki so do skrajnosti izkoristili vse dragocene izkušnje v tej vojni, prav posebno priznanje pa zaslužijo vojaški voditelji rdeče armade, ki s svojimi hitrimi odločitvami in s svojimi genialnimi taktičnimi in stratežičnimi zasnovami vzbujajo občudovanje zavezniških in nevtralnih vojaških izvedencev.

Do sedanje kombativne dovršenosti so Rusi prišli po dveh značilnih etapah. Pozimi 1941/42 so se Rusi omejili na reokupacijo glavnih obrambnih središč sovražnika. Izogibali so se večjih premikov, ker za take premike armada še ni bila dovolj usposobljena. Tudi pozimi 1942/43 še ni prišla do izraza ruska prodornost, pač pa se je udarnost sovjetskih sil tudi v tej ofenzivi samo še spopolnjevala. Prvi zamah svežih borbenih sil je bil Stalingrad.

Tretja sovjetska ofenziva je našla rusko armado popolnoma reorganizirano in tako spopolnjeno, da si je sovjetsko vrhovno poveljstvo že lahko dovolilo uporabo idealne strategije, ki se je z vso udarno silo raztegnila čez vse vzhodno bojišče. Pritisk je bil na vseh točkah enak in nemško manevriranje z velikimi premiki obsojeno na neuspeh.

Tako je severni odsek vzhodnega bojišča pred nekaj tedni osvobodil Leningrad in sovjetske armade so prodrle ob Narvi že v prvo baltiško državo. Na tem odseku so Rusi osvobodili važno železniško progo Leningrad-Moskva in zasedba najvažnejšega nemškega oporišča na tem odseku Luga je samo še vprašanje nekaj dni. V gornjem delu srednjega odseka Rusi prodirajo globoko v Belo Rusijo medtem ko je dolnji del stabilnejši. V Ukrajini so Rusi zabili močan klin v nemško obrambno črto in globoko prodrli na poljsko ozemlje. Zavzeli so Luck in prodirajo dalje proti Kovelu. Južni krak tega velikega žepa rdeča armada nevarno širi v smeri Vinice z namenom, da odreže življenjsko važno železniško progo Odesa-Lviv. V srednjem delu Ukrajine je rdeča armada pred dobrim tednom obkolila deset nemških divizij na področju Kaneva. Te divizije Rusi sedaj postopoma uničujejo. Na levem bregu Dnjeptra so Rusi zavzeli najvažnejši manganski rudnik in reokupirali mesto Nikopol. S tem so popolnoma očistili levi breg Dnjeptra in uničili na tem področju okrog 40.000 nemških vojakov. Dnjepersko koleno čistijo ruske armade z veliko hitrostjo in glavno središče in oporišče Krivoj Rog v tem predelu je verjetno že obkoljeno. Iz notranjosti kolena prodirajo sovjetske udarne sile proti Nikolaveju in Kersonu. Od tu dalje se bo verjetno nemška obramba poskušala ustaviti ob reki Bug, da bi onemogočila prodor proti Odesi. Težko pa je verjetno, da bi mogli Nemci tak predor ustaviti.

Napovedovanja o bodočih dogodkih na vzhodnem bojišču so zelo tvegana, kajti pozabiti ne smemo, da je nemška vojaška sila na tem področju še vedno

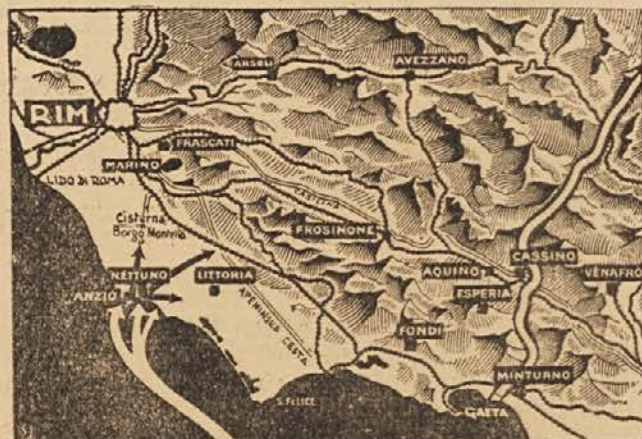
izredno močna in da bodo Nemci storili vse, da Ruse zadrže. Vsekakor se rdeče armade premikajo vztrajno proti Balkanu in bodoča faza vojnih dogodkov na vzhodnem bojišču bo dobila ime: Bitka za Balkan. Ta del vzhodnega bojišča je za nas najbolj zanimiv. Že sedaj se kažejo nervozne posledice na Bolgarskem in v Romuniji. Zlasti na Bolgarskem je vznemirjenje zelo veliko, ker so na delu struje, ki resno majajo nemški prestiž in pretijo izpodkopati še tiste majhne ostanke v nemško zaupanje, ki so iz špekulacijskih pobud še na delu.

Sovjetska propaganda dela na Bolgarskem s polno paro. V zadnjem času jo podpira celo turški tisk, ki piše med drugim tudi tole: "Bolgari morajo razumeti, da je mir popolnoma nemogoč vse, dokler Bolgari ne bodo vrnil ozemlja, ki so ga v tej vojni zasedli." Vse kaže, da je Balkan nemška Ahilova peta.

ITALIJANSKO BOJIŠČE

V Italiji Nemci ne branijo samo Rima, pač pa tudi zadnja vrata Balkana. Medtem ko general von Mannstein poskuša ustaviti Ruse na poti v Besarabijo in Romunijo, se general Kesselring trudi, da bi zavaroval zahodni bok Nemčije.

Ko so se zavezniki izkrcali v hrbtu Kesselringove armade in resno zapretili prometnemu omrežju, se je Nemcev polotila nemajhna panika. Zavezniško mostišče pri Anzio, ki se je imelo raztegniti na eni strani v smeri proti Rimu, na jugu pa v smeri hrbtna nemških armad na liniji Gustav, ni v celoti izpolnilo do sedaj svoje naloge. Kakšni so bili tehtni razlogi, ki opravičujejo zmanjšano delavnost armade generala Clarka, je težko uganiti. Zelo pa je verjetno, da se nekaj kuha na nekem drugem odseku italijanskega bojišča. 8. Britanska armada je nekam sumljivo neaktivna in verjetno je, da se pripravlja na nek drugi podvig. Vse to so seveda samo ugibanja. Že svoječasnno smo povedali, da je zaenkrat italijansko bojišče drugo-ali celo tretjevrstnega pomena. Za oba nasprotnika je prestižno vprašanje gotovo pred strateškim. Mogoče je tudi, da bo desno krilo zavezniške operativne vojske v Italiji dobilo preusmerjenost v smeri Balkana. Nekatera poročila pravijo, da se vsi trije zavezniki resno trudijo, da bi konsolidirali notranjepolitične zamo-

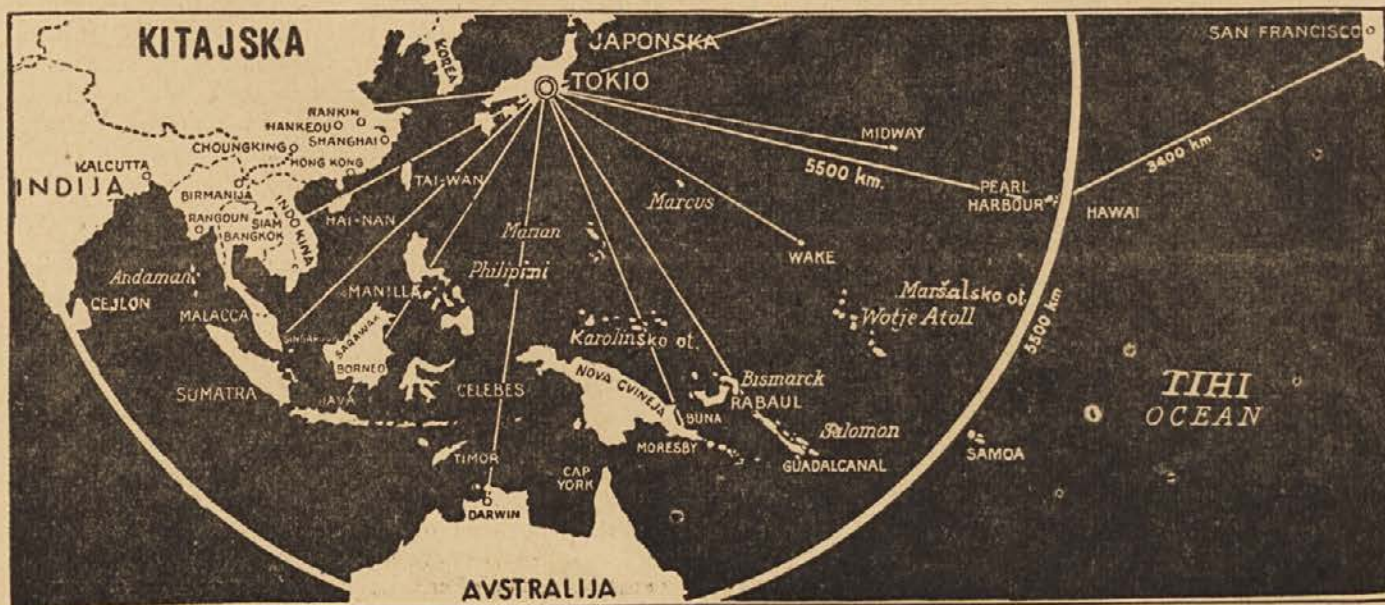

tanosti v Jugoslaviji in Grčiji. Pravijo, da jim je to v Grčiji že nekako uspelo in da bo tudi v Jugoslaviji prišlo mogoče do sporazuma. Verujemo, da je trud zaveznikov iz strateških razlogov več ko opravičljiv. Zavezniki pa bi Jugoslovanom napravili neprecenljivo uslugo, če bi pomirili duhove tudi zaradi Jugoslavije same, zaradi njene sedanjosti in zaradi njene bodočnosti. Kdor bi pomiril duhove v naši izmučeni zemlji, bi postal največji Jugoslovan in vredno bi bilo, da mu poznejša naša pokolenja postavijo spomenik v vsakem naselju in v vsaki gorski vasi...

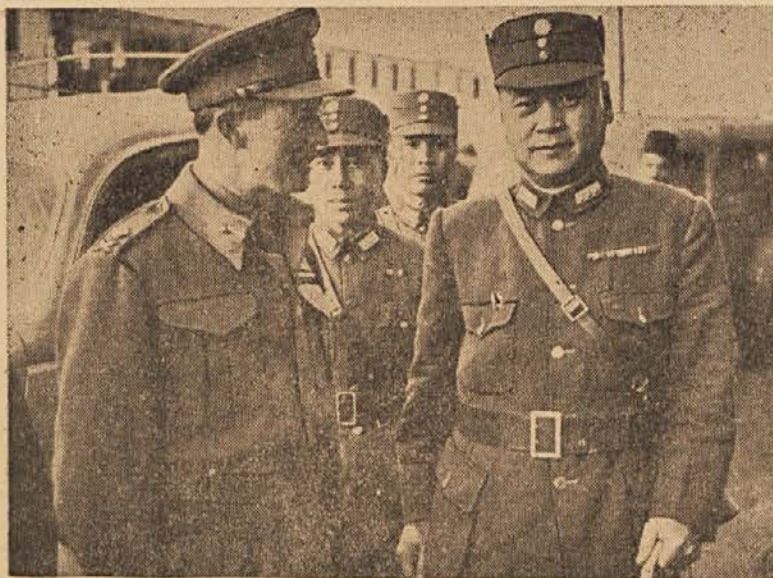
TIHOOCÉANSKO BOJIŠČE

V tihoocéanskem področju je ameriška vojna mornarica prešla v odločen ofenzivni napad proti Japoncem. Z bliskovitim podvigom in mogočno vojno floto so Amerikanci udarili na japonska Maršalska otočja. Večino otokov so že zavzeli in uničili tamkajšnje japonske posadke. S tem so si Amerikanci zagotovili važna pomorska oporišča in oporišča za svoje letalstvo, iz katerih bodo svoje nadaljnje napade organizirali po ostalih japonskih posestvih.

Istočasno je ameriška vojna mornarica napadla Kurilsko otočje. Če bi se jim posrečilo vgnezditi se na teh otokih, bi Japonce v mehko potipali na samem njihovem domačem ozemlju. Dosedanje ameriške operacije so bile zgolj mornariške in letalske. Japonske pa ne bo mogoče premagati samo s takimi silami.

VOJNA V SLIKAH

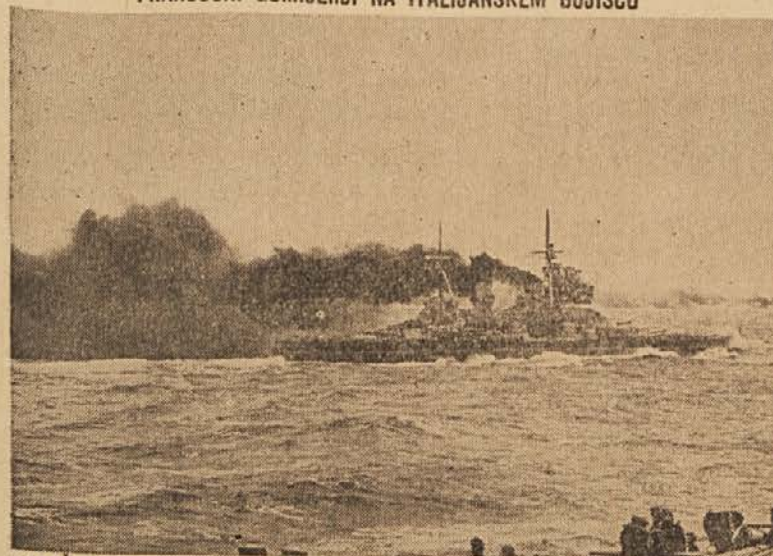
KITAJSKA VOJASKA MISIJA NA SREDNJEM VZHODU

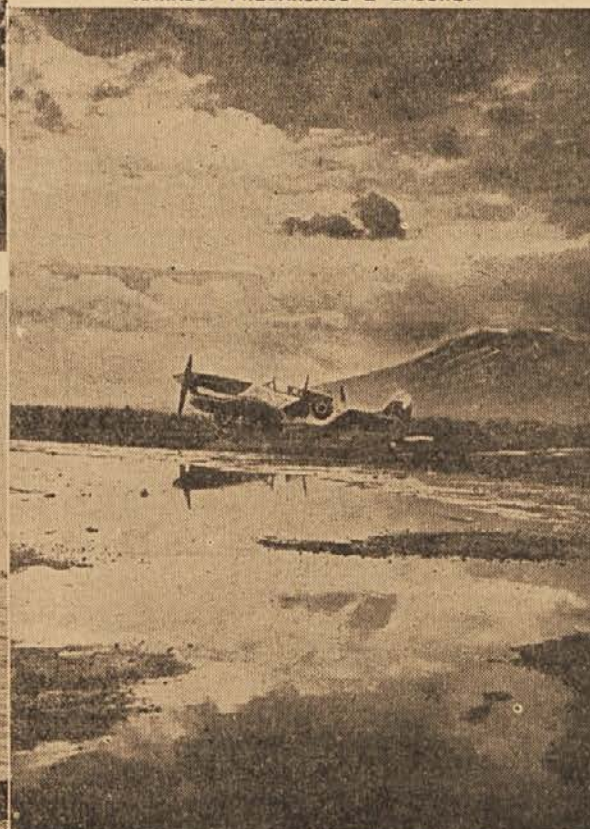
KANADCI PRODIRAJO V ORTONO. VSAKO POSLOPJE SO NEMCI SPREMENILI V TRDNJAVO IN OD TAM JIH KANADCI PREGANJAJO Z BAJONETI

FRANCOSKI GUMIJERJI NA ITALIJANSKEM BOJIŠČU

STRAŽARJI OCEANOV. NOSAC LETAL "FURIUS" V SPREMSTVU BRITANSKEGA RUŠILCA NA PATROLNI VOŽNJI

ITALIJANSKA LETALISCA SO V TEM LETNEM CASU ENA SAMA LUŽA. VRLI LETALCI PA PREMAGAJO VSE TEZKOČE

NOGAVIČNA PODVEZA

VOHUNSKI SPOMIN IZ PRVE VOJNE

Zima je in skozi stekla v oknu, ki so motna od neprestanega dežja, ne vidim drugega kakor meglo. Oblečen v flanelasto pižamo se leno vrtim po svojih sobah, ki so polne molka in otožnosti.

Nazadnje se ustavim ves zamišljen pred predalnikom pisalne mize. Po dolgem obotavljanju se vendar odločim odpreti zadnji spodnji predal.

Tega predala, že dolgo, dolgo nisem odpiral. Gotovo bo tega že več let. Tja sem ob tistih kratkih postankih v svojem daljnem, burnem življenju križem kražem nametal nešteto najrazličnejših in morda nepomembnih stvari, ki sem jih v kakem šibkem trenutku hotel ohraniti iz same sentimentalnosti.

Že zopet "spomini", boste dejali. Kaj pa drugega? Ko se vsega tega spominjam, mi gre kar grenko na smeh, saj sem temu staremu predalu zmeraj pravil "pokopališče spominov". Toda, ko se lasišče posneži in je človek ostal sam na tem svetu ter so vsi dnevi mrtvi in temni, res ne bi smel brskati po ostankih svoje preteklosti.

In vendar brskam. Morda ni med temi spomini ničesar, kar bi imelo še kakšno veljavo. Saj drugega ni kakor mnogo pisem, slik, zapiskov in praznih listnic. Toda vsaka izmed teh stvari vzbudi celo vrsto spominov.

Prav na dnu predala opazim med poezijami nekaj, česar se dotaknem, kar z nekim čudnim strahom. Promislite, celo zardeti me ni sram...

Tisto nekaj na dnu predala je ženska podveza, sinje barve, že močno obledela. Vsa je obšita z bledeimi rožami in majhnimi popki, ki so se komaj odprli.

Koliko let je že od tega?

Pomislite, kmalu bo trideset let. Prav zares, kajti bilo je v Belgiji ob koncu strašnega leta 1914. Takrat sem se moral pečati s tisto žensko. Njeno ime ni važno, četudi ga ne bom nikdar pozabil.

Iz poveljstva naše skrivne vohunske službe, ki sem ji pripadal, je prišla zapoved, da jo moram nadzirati. Morda se mi nikdar nobena naloga ni zdela tako nevhvaležna in težavna.

Takrat je bilo včasih zadosti, da je bila katera ženska malo preveč lepa, pa je bila tudi že sumljiva. Prepričan pa sem bil, da je to dekle svetlih oči, ki se je znalo tako lahkomišno smejati, nedolžni otrok. Čeravno sem pri skrbnem raziskovanju ugotovil, da ji ni mogoče ničesar očitati, sem nekega dne dobil zapoved, da jo primem v hotelu, kjer je stanovala.

Ko sem ji to povedal, me je vprašala: "Ali mislite, da me bodo ustrelili?" Komaj je stavek izgovorila, se je glasno zasmejala. Odgovoril sem ji: "Ah, kje neki, gospodična... Gotovo hočejo na poveljstvu samo neka pojasnila."

Priznati moram, da mi je pri teh besedah močno utripalo srce.

Dekle mi je še dejalo:

"Pa vendar... vendar... Vojna je vojna, saj veste in v vojni niso preveč natančni. Jaz pa sem tukaj tujka!"

Bila je hrabro dekle in nič je ni spravilo v zadrego. Ko je oblačila kožuh, da bi odšla z menoj, je kaketno pristavila:

"Vi... vi ste zelo prijazni, gospod... Saj mi boste oprostili, kajne? Nekaj bi vam rada dala za spomin..."

Ogledovala je okoli sebe, ko da bi nekaj iskala: "Prstan? Ne, to bi bilo malo preveč, no, preveč tako, saj veste... A, že vem. To bo nekaj. Ali vam je prav?"

"Honni soit, qui mal y pense!" (sram ga bodi, kdor misli kaj hudega. Ta izrek je zapisan na angleškem odlikovanju "Reda nogavične podveze".)

V smehu je vzela iz naslanjača eno izmed nogavičnih podvez, ki sta tam ležali, ter mi jo podala z vso kaketnostjo.

Sedaj sem se spomnil tudi polkovnika Francisa Helperja, ki je imel oči alumnijaste barve. Vidim ga, kako z častniškim bičem tolče okrog sebe in se dere:

"Pa vendar to dekle ni taka nedolžna golobičica, kakor to trdite vi!"

Vse nadaljnje preiskavanje je bilo zastoj. Meni je bilo to kar prav. Žensko so nazadnje izpustili. Še zdaj jo vidim tako, kakor je bila tisti trenutek, ko se nam je poklonila kakor samostanska gojenka. Nedolžno je zavila oči ter za zmeraj odšla iz naše pisarne. Za seboj je pustila oster vonj po vijolicah...

Trideset let bo kmalu, toda še vedno hranim podvezo iz sinje svile. Zdi se mi celo, da mi roki narahlo drhtita, če se je dotaknem. Neumnost!

"Neumnost!" ponavljam in moji nohti resno skušajo raztrgati staro podvezo. Kaj naj tudi storim? Konec koncev je vendarle treba nekako spraviti s sveta tudi tak spomin, ki ga hranijo samo še šolarji. Moja glava je vsa snežena in če bi nekega dne... Seveda, kaj bi neki rekli moji dediči, če bi našli med mojo zapuščino takele, le preveč očite neznosti?

Na vsak način bo treba tudi to stvar uničiti. Nohte sem zapičil v svilo in skoraj z jezo trgala bele rože z nje.

Čudna strast se me je oprijela. Morda pa bi to reč boljše in hitrejše opravil z zobmi! Kajpada, z zobmi...

Ob misli, da bi moral to stvarco iz svile zgrizti, se me je kar rdečica lotila - menda od same sramote. Kaj sem res že tako star? Zakaj podrhte-vam? Kar na kratko bi potegnil, pa bi bilo.

Ujezil sem se in krepko sem pretrgal podvezo.

Droban zvitek svilenega papirja, tenkega tako kakor list nežnega cveta je padel na zemljo. Pobral sem ga, razvil in na listu je bilo napisano vohunsko sporočilo v skrivni pisavi... Ženska ga je skrila v "spominček", ki mi ga je tedaj, ko sem jo aretiral, tako hladno izročila. Ta hladnokrvnost ji je rešila glavo...

Opotekel sem se k oknu in naslonil razgreto čelo na ledeno steklo, po katerem je razbijal dež.

BRAIN AND TEN FINGERS - A NOVEL BY GERALD KERSH

(S pisateljevim dovoljenjem za "BAZOVICO" prosto poslovenili XYZ)

7. "DREVO SE NASLANJA NA DRUGO DREVO IN ČLOVEK NA ČLOVEKA!"

ZGODBO NADALJUJE KLEMEN BRENTA

Pri delu človek lahko zasluži šest lir, od tega bo imel dve liri dobička. Delo pa je čudno stvarstvo, nekaj skritega je v njem. Če od teh šestih lir napraviš račun, te samo delo stane osem lir. Tako je bilo tudi takrat. V pol uri smo imeli rante postavljene. Tretja pa se je poslovila. Pri delu se mi je to že večkrat pripetilo. Ljudje, modroslovci, ki delajo iz vsakega najmanjšega dogodka obširno povest, bi dejali, da smo bili poslani na preizkušnjo. Delo pa ni zaradi preizkušnje človeka, pač pa je človek za to, da delo opravi. Če se ti delo v sredi sprevrže, se to pravi, da nisi napravil dobrega načrta in neuspeha si sam kriv. Rante smo že pritrdili, toda hojica, ki je priplavala, nam je vse pokvarila. Tako smo morali pač postaviti novo ranto in to je tudi bilo vse, kar smo lahko napravili. Samo čas nas je lovil. Najhujše je bilo, da nismo imeli vrvi. Vpreži konja brez rok, poskušaj hoditi brez nog - in zveži ranto brez vrvi. Če se ti vse to posreči boš pridelal tudi vino brez grozdja in skoval podkev brez ognja. Satansko delo, vam pravim. Uboga Jerica je garala kot moški. Nič ne rečem o njej niti o Andreju... Če konja primeš pravočasno, ga še lahko ustaviš. Kako nati si Andrej in Jerica pomagata sredi Bistrice, ko jima je hojica naenkrat izpodbila ranto. Na obrazih sem jima bral obup. Nato pa se je Jovo zmisli in dejal, da se moramo boriti do konca in umreti. Ampak jaz se smrti ne obesim tako hitro za krilo. Zakaj pa taka sila? Smrt je edina stvar na svetu, ki te obišče nepovabljeno. Če že hoče, naj le pride, ne vem pa zakaj bi za njo tekal. Pa še nekaj vam pravim: Mrtveci se ne borijo in ne razdirajo mostov. Z njimi kvečjemu pognojiš zemljo. Umreti, ne prijatelji, za to še ni čas. Toda Jovo je bil furjast. Stekel je v hrib. Lahki so se bližali. Štefek jo je pobral za njim. Jovo je živ in odločen, Štefek pa ni. Štefek je šel za Jovom kot gre plug za volom. Malo se obotavlja, spodtakne, toda kljub temu sledi počasi ali gvišno. Misli sem si, naj kar gresta, saj ju tu spodaj ne rabim.

Čedalje bolj se je svetilo. Če bi samo videli Jerico. Izgledala je kot bi se vse njeno življenje pogrezalo v nič. Premočena je bila do kosti. Njen obraz pa je bil še prijetnejši. Ne vem, če sem vam to povedal; dopadla se mi je, ali za njo sem bil ničla.

Kar hitro sem se oprijel dela. Črni Martin je klestil veje pri vrhu, jaz sem tesal spodaj. Kaj hitro je bila hojica oklesčena. Edina težava je bila v tem, da je bila ranta hudirjevo težka in precej časa bi izgubili, da bi jo prenesli. Pa še nekaj je bilo, kar nas je vznemirjalo. Bistrica je tako močno drla, da smo se resno bali, da bo voda obe ranti odnesla. Ali kaj si hočeš pomagati, malo zaupaš v srečo, za drugo pa se ne brigaj. Vlekli smo počasi novo ranto proti vodi. Usedel sem je bilo, kar nas je vznemirjalo. Bistrica je tako močno drla, Tomaž je šel za menoj. Tudi Beli Martin se je usedel na prvo ranto. Ostali so počasi spuščali proti nam težko ranto, mi pa smo jo porivali v vodo. Tanjši del smo spuščali v vodo proti Andreju in Jerici. Pri vsakem zamahu sem dejal: "Hov ruk!" V trenutku, ko je Tomaž izpustil ranto, se je pripetilo nekaj

strašnega. Jaz sem jo poprijel prav v tistem hipu, ko jo je Tomaž izpustil. Najbrže sem bil jaz kriv. Opozoriti bi ga moral, naj jo še malo zadrži. Noge so nam tičale v blatu, zato se je Tomažu spodrsnilo. Mogoče sem ga nehote jaz porinil. Na vsak način sem jaz komandiral, zato je krivda moja. Bog mi je priča, da govorim resnico in vse grehe, ki jih je kdaj Tomaž napravil, vzamem nase. Kakor sem že rekel je v trenutku, ko je ranta šla skozi njegove roke in jo je spustil, spodrsnil in padel v Bistrico ne da bi izustil besede. Če bi jaz ne držal rante, bi ga še lahko rešil. Toda, kako sem mogel spustiti ranto, saj bi s tem potegnil vse ostale v vodo. Moral sem torej pustiti brata Tomaža utoniti. Poskušal se je oprijeti s koleno, a ni mogel. Verjetno, da se smrti ni preveč otepal, da bi s tem ne stresel rante. Poskušal je plavati, pa ni mogel, ker je bila Bistrica tako divja in je komaj čakala, da ga požre. Videl sem njegovo glavo kot krompir v kozici, nato pa je izginil. Takšen je bil konec Tomaža, ki mi je bil vse, kar sem imel rad na tem svetu. Sam sem ga vzgojil. Najin oče je bil precej lahkomišeln in neumen. Njegova roka ni bila lahka, ko je bil vinjen, je rad pretepal. Moja mati bi bila prav dobra, če bi živela, a je umrla. Moj oče se je drugič poročil. Mačeha je bila še mlada, koščena, črna, suha in imela je črne obrvi. Zelo je bila tudi nervozna. Z očetom se nista razumela. Hudiča, kako so moški neumni. Ko se starajo, se hočejo naenkrat pomladiti. Ko uvidijo, da so storili nekaj nespametnega, jih je sram. Moj oče je vedno bolj popival in si kvaril značaj. Zato je postajala tudi moja mačeha vedno bolj surova. Sam sem bil in sam sem se moral brigati za Tomaža, ki je bil še mlad in potreben varstva. Rad sem ga imel. Niti sam ni vedel, kako sem bil nanj navezan. Dober fant je bil, ali kaj pomaga sedaj govorjenje. Bistrica ga je vzela. Sedaj je tam nekje na prepadu in skalovje ga je raztrgalo kot volkovi. Njegova duša je sedaj pri Bogu, njegova kri pa je na moji glavi.

Ko sem ga videl izginiti, me je vsega prevzelo. Bila sta to žalost in norost naenkrat. Srednjo ranto smo imeli srečno na mestu, toda s čim naj jo privežemo? Zarjovel sem: "Dajte pasove, srajce in vse kar imate!" Jerica je dala svojo ruto, njen oče in ostali pa smo odpeli pasove. Vsega tega pa še ni bilo zadosti. Toda Peter je imel okrog vratu šal in ta nam je pomagal. Privezali smo srednjo ranto. Močno se je majala na vodi, vendar smo upali, da bo vzdržala. Morala je vzdržati. Nato smo se hitro vrnili na breg in začeli pobirati vžigala in razstrelivo, ki smo ga spravili na suho medtem, ko smo delali. Medtem je Jerica prva prišla čez. Tako kakor se reka steka proti morju, tako je Jerica drvela k Janezu. Na vrhu so pričeli streljati. Tudi ročne bombe so pokale. Mraz nas je stresal in most nas je izdelal do kosti. Andrej je izgledal bolan, v roko se je ranil.

Ko je Jerica stopila na breg, se je pripetilo nekaj neverjetnega. Bilo je kot hude sanje. Zdelo se je kot pravljica, ki jo babica pripoveduje otrokom. Pravljica, ki pripoveduje o človeku, da stori nekaj nemogočega in pri čemer mu lahko pomagajo samo vile. Toda vil ni, ki bi pomagale ljudem, saj

živijo samo v pravljici. Samo Bog lahko pomaga ljudem; predno pa jim da svojo pomoč, si morajo ljudje sami pomagati. Ko je Jerica skočila na breg, se je prva ranta, ki smo jo postavili stresla in padla v vodo...

Nad nami so žvižgale krogle. Slišal sem vzklike trpljenja in jeze in vedel sem, da se Jovo, Štefek in moj prijatelj Janez trdno drže. Boga sem zahvalil za to. Ali v tem trenutku sem občutil prvič v življenju, kaj pomeni izgubiti upanje in vsako telesno moč. Zdelo se mi je kakor vreča koruze, ki stoji ponosna ob zidu, pa vam jo nekdo prereže. Vse je bilo razbito, raztano in uničeno. Ni imelo več smisla vztrajati. Smrt je imela isto ceno kakor življenje. Nobene razlike ni bilo med bojem in predajo. Ni bilo razlike med dobrim in slabim, med lučjo in temo. Končani smo bili. Malo je manjkalo, pa bi tudi jaz poprišel za puško in stekel k ostalim. Vse te misli so mi blodile po glavi. Nenadoma pa so se vse te misli razpihnile, stresel sem se kot pes, ki prihaja iz vode in zarjovel sem: "Kaj, ta prokleta umazana voda nam bo ukazovala!" pravili so mi, da se je Samson, ko je bil poražen in je oslepel ter ga je mali deček odpeljal v sovražnikovo hišo sramoval. Zbral pa je vse zadnje sile in stresel zidovje mogočne stavbe tako, da se je sesula na glavo sovražnika. To je menda zapisano v sv. pismu. Zgodba je resnična. Sedaj to vem, saj bi jaz ravno tako napravil v svoji jezi proti Bistrici. Može, ki so bili z menoj, so se ustrašili. Se nikdar me niso videli jeznega, ker takšen še nikdar nisem bil. Nič se mi do sedaj ni zdelo vredno jeze. Rekli so mi kasneje, da sem zarjovel kakor konj v ognju; obraz da mi je postal blede, moje oči pa da so pordečele. Naj že bo kakor hoče. Pogledal sem okrog sebe in videl, da je par metrov pred menoj Bistrica izvrgla ranto. Prej tega niti opazili nismo, a sedaj se je začelo daniti in nebo je bilo kot umazani biser. Vse svet je izgledal kot bi se ga bil sam Bog naveličal in pljunil nanj. Skočil sem do rante in z vso močjo, ki mi jo je Bog dal, sem jo dvignil iz blata. Držal sem jo medtem, ko so drugi prijemali za drugi konec. Ne vem, kakšno moč mi je Bog dal. Držal sem konec rante s tako silo, da sem se sam sebi čudil. Kako, da me ni voda odnesla? Zdi se mi, da me je teža, ki sem jo nosil držala na mestu. Moje razkoračene noge so se pogreznile prav do trdega. Bil sem v vodi do pasu in medtem ko so jo drugi porivali naprej, sem pazil, da sem jo pridrževal nad svojo glavo, ali vsega komaj pet sekund. Nato pa je ta velika, čudna moč šla od mene... Počasi kakor zrak iz napihnjenega balona je pojemale tudi moja nadnaravna moč. Čutil sem, kako me je ranta počasi gnala v vodo. Sam sebi sem govoril: "Naj se zgodi že kar hoče, napravil sem vse, kar je v človekih močeh." Tedaj pa je ranta prenehala siliti vame. Stala je na količu in moje roke so se je ovijale. Čeravno je Bistrica drvela z največjo silo, se mi je posrečilo pomoliti glavo iz vode in skočil sem čez ranto na breg, ves bolan in do smrti izčrpan. Kri mi je udarila iz ust in iz nosa, ker sem v nekaj minutah porabil vso svojo moč, ki bi jo lahko počasi trošil teden dni. Izročil sem Jerici zaboj vžigal in raket ter ji dejal: "Vzemi in pojd hitro čez!" Obotavljala se je in zrla na breg ter komaj slišno dejala: "Janez?"

Odgovoril sem ji: "Janez? Ti mu ne moreš pomagati in sovražnik mu ne more več do živga. Pojdi!" Zmajala je z glavo in stopila je na ranto. Šla je po ranti kot v sanjah, dosegla je srednjo ranto, potem tretjo in bila je čez. Nato sem se Andreju ukazal, naj stori isto. Nič ni bilo gotovo, da bodo rante vzdržale do konca. Zato sem poslal Andreja naprej, kajti mi smo danes močje, on postane šele jutri. Še drugim sem ukazal naj gredo čez. Usojeno je bilo, da mora tudi Miloš umreti. Čudno je to! Mnogo stvari je doživel in izgledalo je, da je bilo njegovo življenje lepo; usoda pa je hotela, da je utonil. Ko je došel na srednjo ranto, se mu je spodrsnilo... Zakričal je in že ga je Bistrica odnesla. Dober človek je bil.

Na koncu sem ostal sam. Zakričal sem v breg: "Pridite doli!" Čez nekaj sekund se je kot senca prikazal Jovo. Zagledal je moše na drugi strani brega, me pogledal in dejal: "To si pa imenitno napravil!" Odgovoril sem mu: "Čez pojd!" Vzel je razstrelivo in vžigala ter odšel. Enkrat bi bil skoro padel, pa se je obdržal. On je tako žilav človek. Ko je bil že čez, se je prikazal Štefek s hrblja. Vzel je zaboj in precej nerodno lezel čez. Naprej se je držal in se z rokama porival. Ostal sem sam. Vzel sem svoj zaboj. Ko sem stopal po rantah, me je stisnilo v grlu in srce mi je pričelo močnejše utripati. Napravil sem ta most, in čeprav ni bil zgrajen kot iz

treh samih rant, ki so bile povezane z vrvmi, pasovi in šali Slovencev, Srbov in Hrvatov - mi je vse to priklicalo solze v oči. Brat je s svojim življenjem plačal to skromno brv. Izročil sem svoj zaboj Andreju in odšel nazaj proti mostu. Spraševali so me: "Kam greš?"

Odvrnil sem jim: "Nekaj sem pozabil!"

Pozabil sem, da sem Janezu obljubil, da se vrnem in upal sem, da ga bom mogoče vseeno prenesel čez. Zelo majhno upanje. Že je bil dan. Streljali so zopet in slišal sem peketanje Janezove strojnice. Svojo puško sem imel na bregu, vzel sem jo in stekel k njemu. Našel sem ga na istem mestu, kjer sem ga pustil, a je umiral. Ponovno je bil ranjen in ležal je kot mrtev. Njegovo življenje je viselo na nitki. Dejal sem mu: "Vsi so že čez, Janez, razen Miloša in mojega brata, ki sta utonila."

Janez je zašepetal: "Naj bo njihovo kraljestvo božje! Zakaj si se ti vrnil?"

Vse kar sem mu lahko odgovoril je bilo: "Samo zato, da še ta dan ostanem s teboj." Nikdar ne vem prav, kaj povedati.

Lahi so prihajali. Pustil sem jih streljati skozi drevje. Janez je dejal: "Hvala ti, Klemen, da si spravil naše čez." Pritisnil sem na sprožilo avtomatične puške in šest jih je padlo, kakor da bi jih s palico podrl. Z vseh koncev in krajev so streljali, včasih predivje, včasih pa s preveliko previdnostjo. Enkrat so me zadeli tri norci, v meso moje leve roke. Ves obraz mi je bil pokrit z vejicami, ki so po odstrelkih padale z dreves. Odgovoril sem Janezu: "Kaj pa sem hotel, speljati Bistrico okrog njih nisem mogel."

"Naj se imajo radi med seboj," je dejal Janez, se posmešnil in zaprl oči. "Naj se ljubijo in naj živijo v slogi!"

Še enkrat sem ustrelil in zopet nabasal puško. Govoril sem mu: "Fant, videti bi jih moral, kako so trpeli, da pridejo čez. Tam čez je zedinjena Jugoslavija, brat moj!" Odgovoril je: "Če bodo složni, bodo prešli vsako reko!" Nato je zakričal: "Bog, ali nismo vsi bratje, bratje, ki tavamo v temi. Sovražnika imamo v hrbtu in okrog nas... Pa še sami se včasih sovražimo drug drugega... Ali nismo vsi skupaj bolni na..."

Streljal sem še enkrat in ko sem ga pogledal, je bil mrtev. Spomnite se njegovih zadnjih besed, zadnje besede umirajočega človeka si je treba zmeraj zapomniti.

Poljubil sem ga na čelo, bil je eden naših, prvi med prvimi. Kljub svoji izobrazbi je bil naš in bil je moj prijatelj. Lahi so prihajali. Stekel sem v breg. Streljali so za menoj. Krogla mi je odnesla peto levega čevlja. Izpraznil sem puško proti njim in čel sem čez most. Zdelo se mi je, ko da bi bil vedno hodil po tem mostu... Še kot otrok. In poznal sem ga bolje kot pozna krava svojega telčka. Prišel sem na drugi breg ravno ko so Lahi dosegli reko. Streljali so vsenavprek. Še pištolo sem izpraznil proti njim. Ko nisem imel več municije, sem pljunil proti njim. Pljunek je padel v Bistrico.

Dobro, vsaka reč nekaj pomaga.

OBIŠČITE V NEDELJO 13.T.M. OB 17 URI SLOVENSKO DOMAČO VESELICO V PROSTORI "ŠOLSKIH BRATOV" V KAIRU, RUE SULTAN HUSSEIN. NA SPOREDU JE ZABAVNA IGRA, PETJE, RAJANJE, TELOVADBA ITD. ČISTI DOBIČEK JE NAMENJEN ZA POMOČ JUGOSLAVIJI. VSI TISTI, KI BI SE PRIREDITVE NE MOGLI UDELEŽITI, NAJ POŠLJEJO MALI PRISPEVEK NA NASLOV ČČŠOLSKIH SESTER V KAIRU ALI PA V ALEKSANDRIJI IN SE BODO S TEM LAHKO ODDOLŽILI PLEMENITEMU NAMENU, KATEREMU JE DOMAČA VESELICA POSVEČENA.

LOVSKI SPOMIN IZ SUDANA

Ko sem bil še mlad in sem prebiral Karl Mayeve knjige, sem si predstavljal lov v Sudanu zelo preprosto. Treba je vzeti - sem si mislil - s seboj puško na kroglo in na šibre ter polno vrečo steklenih biserov. Z risanko streljaš leve in nosoroge, s šibrami pa divje race, flaminge in bradavičaste svinje; s steklenimi biseri pa plačaš svoje črne nosače. Prava reč...

Skrbi mi ne delajo kače in škorpioni, niti bojeviti rodovi črncev in niti tse-tse-muhe. Prav tolikšna je verjetnost, da pade komu opeka na glavo v I. jubljani, kakor da ga v Sudanu ugrizne gad in večja je verjetnost, da umreš kjer koli na tifusu kakor pa v Sudanu na spalni bolezni. Rodovi črncev ob Nilu ne jemljejo za napitnino steklenih biserov, pač pa imajo svojo trdno tarifo kakor nosači na kolodvoru.

Težave so bile samo z lovsko pravico, ki stane denar. Poleg tega je treba imeti posebno dovoljenje za določeno lovsko lovišče, kar stane še več denarja. Nato moraš imeti posebno dovoljenje za uporabo repetirke, kar seveda tudi ni zastoj in še nadaljnje dovoljenje za izvoz lovskih trafej. Nazadnje pa ti proti plačilu 50 funtov izroče še neko dovoljenje, kjer je zapisano, kakšne živali in koliko vsake vrste sploh smeš streljati. Po teh predpisih sta dovoljena dva slona (za vsakega je treba plačati posebej še 15 funtov in izvozni davek na slonovo kost), belega rinocerosa (5 funtov). Navadnih črnih rinocerosov pa sploh ne smeš streljati. Za bele pa je še posebej povedano, da ga smeš streljati samo čez 28° zapadne dolžinske mere. Če ga torej nekje slučajno srečaš, mu najprej reci:

"Počakaj prosim malo, da izmerim kje si in od te ugotovitve je odvisno tvoje življenje."

V dovoljenju piše, da smeš ustreliti dve opici, 12 povodnih kozlov, od katerih sta dva prosta, za ostalih 10 pa moraš plačati. Tudi 12 gazel lahko postreliš brez doplačila.

Nato pride vrsta živali, ki jih sploh ne smeš streljati. Te so: divji osli, flamingi, marabuji, pelikani in še cela vrsta drugih. Nojev za nobeno ceno ne smeš streljati, ampak jih je dovoljeno samo loviti žive. No, rad bi videl tekača, ki bi ujel živega noja. Moj tovariš je poskušal s pištolo streljati na

pol ducata nojev, ki smo jih srečali na poti v ujetniško taborišče. Najin angleški spremljevalec pa ga je ne posebno vljudno opozoril, da ima samo pasjo srečo, da ni nobenega zadel. Če bi ga zadel in četudi bi imel ne vem kako visok čin, bi plačal zanj 200 funtov kazni in eno leto strogega zapor. No, hvala lepa.

Ko me je prijazni angleški uradnik tako lepo podučil, mi je še priporočil, naj si nabavim zaseben parnik. Pristavil je še, da če se mi to zdi predrago, bi zadostovala tudi jadrnica.

Ko sem mu povedal, da bi moral pri finančnem ministerstvu dobiti plačo za deset let v naprej, da bi vse te stroške lahko poplačal, se je namrdnil češ, kaj pa se postavljaš ubogo uradniško kljuse.

Kljub temu mi lov ni šel iz glave, zato sem se nekega dne, ko smo čakali na letalo za Giubo, izmaknil v neko majhno kavarno na obali Modrega Nila, kjer je neki stari Grk prodajal po pet pjastrov pijačo, ki jo je zmerjal z viskijem s sodo, čeprav ni bila nič drugega, kakor zmes slabo prečiščene nilske vode in žganja.

Vse to sem potožil z roko in grimaso staremu črnemu ribiču Selimu, ki me je povabil na ribji lov. Prav na tiho mi je pošepnil in z rokama dopovedal, da mi bo jutri pokazal mesto, kamor se hodijo napajati gazele. Sicer - je rekel - je treba za to res imeti dovoljenje, toda to delajo vsi brez dovoljenja in policija jih ne preganja.

Sledil sem temu pametnemu nasvetu. Gazel je tod v resnici, da jih ne moreš prešteti. Takoj popoldne je Grk zagnal svoj ropotajoči "Ford" in odpeljala sva se kako urico daleč, da bi streljala gazele. Dobila sva komaj dve, dočim so jih črnici s svojim železom srpaste oblike, ki so ga zelo spretno metali, pobili kolikor so jih mogli. Pol Kartuma živi od gazelinega mesa. Zanimivo je opazovati gazele, ko skačejo iz grmovja in nekaj časa dirjajo, nato pa se kakor vse ženske ustavijo in radovedno poizvedujejo, kakšne znamke je avtomobil, ki dela tak ropot. Na kameli je prijahal sudanski policijski stražnik, ki se je z razumevanjem nasmehnil in odjahal naprej.

To je bila prva afriška lovsko dogodivščina, ki pa ostane človeku v spominu komaj toliko kakor otroku, ki po potoku lovi žabe.

ZGODBA LORDA DUFFERINA

V mesečniku "The Town Crier" je napisal L.K. Anspacher sledečo zgodbo, ki se je resnično dogodila. Zgodba je pretresljiva, a obenem popolnoma resnična, preiskana od večjih psihijatrov v Franciji in Angliji, toda odgovora si niso mogli dati za ta čudovit slučaj.

Lord Dufferin se je odzval povabilu starega prijatelja, diplomata na Irskem, naj ga obišče, da si obnovita stare spomine na mladost in skupno delo...

Lepemu dnevu, polnem prijateljske zabave in vsele medsebojnosti, je sledila jasna noč. Vse je bi-

tako tiho in sanjavo. Pozno na večer se je odpravil lord v svojo sobo, se vlegel in kmalu trdno zaspal.

Kaj se je zgodilo, kdove? Naenkrat je lord skočil pokonci. Vsa soba je bila polna čudnega vzduha in skrivnostne napetosti. Neslutene reči so bile v zraku. Mesec je razlival svojo svetlobo z vso razsipljenostjo.

Lord je prižgal luč, ki je za trenotek pregnala skrivnostne sence. Stresel se je, da bi se prepričal, če je pri zavesti. Prižgal si je cigareto in se poskušal zbrati. Vsi čuti so se mu zdeli strašno napeti in podzavestno je pričakoval nekaj nepričakovanega.

"Kaj sem mesečen, kali? Kaj je pravzaprav z

menoj? Pravijo, da po vsej Irski in njenih gradovih straši, pa to so babje čenče."

Praznovernosti..., s katerimi se visoki diplomat pač ne bo ukvarjal. Diplomacija je živa stvarnost...

Okna so bila na stečaj odprta. Od nekje so prihajali čudni glasovi. Nočna ptica, zapoznala sova, čuk; ali pa se je žolna v noči zmotila in kluje po lubju. Toda glasovi so čudni, zategnjeni. Nobenega vetra ni in zavese na oknih mirujejo. Gotovo bo sova in človek postaja kar otročji v tej mesečni noči.

Zopet glasovi, zategnjeni, kakor bi vokal ranjen človek...

Lord je ponovno skočil iz postelje. Mogoče nekdo potrebuje pomoči? Kaj se je neki zgodilo? Zbežal je k oknu. Glasovi so prihajali s strani, kjer so bila drevesa najgostejša.

Nenadoma se je pričelo nekaj premikati. In ti strahoviti - jokajoči glasovi. Nekdo se je privlekel iz goste teme naravnost v blede mesečino. Človek je klonil pod strahovito težo nečesa, kar ga tlači prav do tal. Na ramenih ima neko stvar in obraz si zakriva pred lordom.

V naslednjih trenutkih je stal lord zunaj v temi. Ko je radovedno motril moža, je opazil, da nosi velikansko krsto. Lordu je bilo jasno, da je neznanec ukradel nekje mrliča in ga misli sedaj skriti. Morda je človek v krsti celo še živ.

Dufferin je poskočil za neznanecem in ga nagovoril:

"Hej, kam nosiš to stvar?"

V tistem trenutku se je neznanec obrnil in pokazal obraz. Dufferin je od presenečenja kar omahnil. Obraz je bil tako neznansko grd in tako poln skrite zlobe, da se mu je neizbrisljivo utisnil v dušo. Lord je takoj zopet prišel k sebi in neznanca ponovno vprašal:

"Kam nosiš to stvar?"

V hipu pa, ko se mu je približal je neznanec izginil v zrak, lord je stopil skozi njega in skozi krsto v mesečino. Nobenih sledov in nobenih odtisov čevljev ni bilo v rosi travi. Gola mesečina in polna tišina lepe noči je vladala vse naokrog.

Lorda je obšla mrzlica in stalno se je spraševal, ali ne sanja. Od hišnih prebivalcev se nihče ni zbudil, zato se je odločil, da počaka jutra in da bo že kaj poizvedel. Ko je prispel zopet v svojo sobo, se je vsedel in ves dogodek popisal v knjigi gostov. Ta zgodba je še danes zabeležena.

Drugo jutro je na vse strani poizvedoval, ali izvedel ni ničesar. Nihče ni umrl in nihče tudi ni poznal človeka, ki bi bil le malo podoben nočni prikazni.

Skrivnost je ostala skrivnost in potomci bi jo gotovo zavrgli med staro šaro legend, če bi se ne zgodilo nekaj strašnega....

Po dolgih letih je lord Dufferin prejel od vlade naročilo, da prevzame mesto angleškega poslanika v Parizu. Ko je prispel na svoje novo mesto, je uradno obiskal posamezne visoke osebnosti in kakor je to navada, so prirejali njemu v čast razne sprejemne bankete.

Največji izmed vseh je bil banket v Grand Hotelu, v enem največjih in najlepših vsega Pariza. Sprejemna dvorana je bila polna gostov, zastopnikov mnogih držav in diplomatskega zbora. Samo Dufferin se je nekaj zakasnil.

Nazadnje je tudi on prihajal v spremstvu svojega tajnika. Tajnik je lorda popeljal do enega izmed dvigal, kjer je že čakalo nekaj vladnih uradnikov. Seveda ima britanski poslanik prednost. Čakajoči so se postavili v špalir. Ko je lord korakal skozi vrsto diplomatov, se je udanostno poklonil na obe strani.

Vrata v dvigalo so se odprla. Ravno, ko je hotel lord vstopiti, se je s pogledom srečal z uslužbencem, ki je opravljal službo v dvigalu. Dufferin se je zgrozil in v zadnjem trenutku zagrabil tajnika in ga potegnil nazaj od dvigala. Kaj se je neki zgodilo?

Isti neznansko grdi obraz je srepeel vanj, obraz poln skrite zlobe, obraz, ki se mu je tako neizbrisljivo utisnil v dušo tam na Irskem. Z grozo je strmел tudi on vanj. Da, to so bile iste poteze in isto skrivljeno telo. Toda, kako je mogel ta človek priti semkaj iz Irske, sem v ta veliki hotel?

Vse te misli so mu švigale z bliskovitostjo po možganih, obnem pa se je zavedel svojega položaja. Hitro je izustil nekaj slučajnostnih izgovorov in se obrnil od dvigala. Drugi uradniki so vstopili in dvigalo se je zaprlo. Tajnik je lorda počakal pred vrati na hodniku.

Dufferin je odhitel do oskrbnika hotela, da bi poizvedel za ime in podrobnosti skrivnostnega uslužbenca v dvigalu. Ni še prav končal z vprašanji v oskrbnikovi sobi, ko se je zgodilo nekaj strašnega. Grozovit pok in ropot.

Dvigalo, ki ga je imel v oskrbi skrivnostni človek iz irske mesečine, dvigalo, v katerega je ravno mislil vstopiti Dufferin, se je na petem nadstropju utrgalo in vse skupaj je tresnilo navzdol ter pokopalo pod seboj vse potnike v dvigalu. Niti en sam človek ni ostal živ.

Zgodovinska resnica.

Skrivnostni človek je bil z drugimi vred ubit. Nihče ni mogel poizvedeti, kdo je bil in od kod je prišel. Dufferin je poklical na pomoč vse detektive - izvedence obeh držav, pa niso mogli ničesar dognati.

Dufferinu je bilo življenje rešeno, to so vedeli vsi. Kdo mu ga je rešil, si niso mogli razložiti.

VOJNA BO KONČALA 1944

Vodilni državniki Združenih narodov so izjavili, da bo 1.1944 Nemčija popolnoma premagana. To izjavo so podkrepili s 4 solidnimi činjenicami:

1.Sovjetska zmagovita ofenziva na vzhodu nevzdržno napreduje, kljub velikim nemškim naporom, da bi jo ustavili, in sistematično uničuje nemško vojno mašinerijo.

2.Zavezniška letalska ofenziva nad nemškimi industrijskimi središči posrečeno izpopolnjuje sovjetske vojne napore.

3.Popolna zavezniška nadoblast na vseh oceanih je z bitko za Atlantik popolnoma onesposobila nemško podmorniško vojno, ki je svoječasnno resno ogražala udarno in gospodarsko moč Združenih narodov.

4.Podtalna delovanja uporniških organizacij med zaslužjenimi evropskimi narodi režejo v živo nemško notranjo varnost in zaposlujejo velike nemške armade, ki bi jih Hitler mogel drugače uporabiti na nemških zunanjih bojiščih.

Trpod. latnika

SLOVENEK IZ ITALIJE NAM PIŠE: Po nekih poročilih je na Sardiniji nekaj tisoč Slovencev, ki so zaposleni v tamkajšnjih rudnikih. Za enkrat so ti fantje prepuščeni popolnoma sami sebi. Trdno se nadejam, da bom pri merodajnih oblasteh uspel priti z njimi v stik. Vem, da naše tamkajšnje ljudi posebno zanimajo sezname, ker so gotovo med njimi sorodniki, znanci in vaščani. Kakor hitro dobim podrobnejše podatke, vam pošljem. Nekaj pa moram posebno poudariti: Usoda vseh Slovencev je v mnogem v rokah nas samih. Z našim obnašanjem jim lahko odremo vrata v svobodo ali pa tudi ta vrata za njimi zaloputnemo. Nekaj fantov nas je v zadnjem času zapustilo. Pri odhodu so nas ocenili s cenjenimi priimki, bodočnost pa bo gotovo pokazala, kdo je bil koristen in kdo škodljiv. Popolnoma se strinjamo s pisanjem "Bazovice", da je prva naloga Primorcev sloga. Če bi mi vsi bili edini in uvrščeni kot primorska vojska v eno izmed zavezniških armad, bi nas bilo veliko število in bi na mirovni konferenci lahko marsikaj povedali in zahtevali. Žal, da naši ljudje svojih lastnih ljudi ne poslušajo tako kakor bi bilo potrebno. Kljub temu pa nas je skupaj še vedno zelo dosti in komaj čakamo, da pride nekdo po nas in napravi tako kakor sem zgoraj povedal... Drug smo na drugega navezani, vsi smo si bratje in zato bi bilo neobhodno potrebno, da si ostanemo bratje tudi ob odločilni uri. Za svobodo in proti nasilju smo se borili 20 let, če pa smo boreci za resnično svobodo, mora izginiti med nami vsako nasilje... Fašistovska načela: "Kdor ni z nami, je proti nam" prepuščajmo samim fašistom. Sedaj uvidevajo, kam so jih taka načela prignala. - Nimamo kaj pripomniti pismu, ki nam ga je napisal rojak iz Italije.

PRUSIJAŠKA RAZBOJNIŠTVA NA PRIMORSKEM. V teku meseca oktobra so Nemci s topništvom deloma porušili osem slovenskih vasi: Kronberg, Podsabotin, Miren, Volčjo drago, Bilje, Vogersko, Ajšovico, Renče, in Št. Peter. V vseh vaseh je bilo razdejanih okrog 100 hiš. Nemci so po slovenskih vaseh plenili in požigali hiše in gospodarska poslopja. - Župnika Gnezda iz Podkrajja so zvezanega odpeljali v Pulo. Župnik Tone Žagar iz Št. Tomaža pa je moral za nemškimi vojaki nositi strojnico. 79 letnega župnika Josipa Štancarja so prisilili na delo pri popraviljanju ceste. Nato pa so ga nemški vojaki še pretepali, češ, da je partizan. Nemci so vsakogar, pri komer so našli orožje, ustrelili.

NEMSKA MOBILIZACIJA NA PRIMORSKEM. Nemci kličejo na Primorskem pod orožje v italijanske enote vse moške letnikov 1909 do 1926 za delovno službo. Na Nanosu obnavljajo stare utrdbe in strelske jarko še iz prve svetovne vojne. Druga poročila trde, da utrjujejo tudi Soško dolino. V glavnem pa pošiljajo delovne čete v Italijo.

BOBE V JUGOSLAVIJI. Ogorčene borbe v Dalmaciji trajajo dalje. V Sloveniji so uporniki ustanovili pred kratkim 12. brigado. V hribovitih predelih Trnovskega gozda, Nanosa, Snežnika, Bovškega,

in Cerkljskega okraja so uporniki zopet zelo delavni. V zadnjem tednu je pritisnil hud mraz.

VENDAR MALO UPANJA. Po zadnjih vesteh izgleda, da bo nekaj naših prostovoljcev iz Alžira vendarle prišlo med nas. Od merodajnih smo dobili rahlo upanje, da bo celotno vprašanje mogoče le končno rešeno. Zelo je verjetno, da bi pri vseh teh naporih imeli več uspeha, če...

KAJ SE DOGAJA NA TURSKEM. V zadnjem času so se zavezniški živahno razgovarjali s turškimi uradnimi krogi glede sodelovanja Turčije v tej vojni. Sedaj uradno poročajo, da so se pogajanja začasno prekinila. Londonski "Times" pravi, da so v Turčiji nastale v zadnjem času znatne razlike med turškimi uradnimi krogi in turškim javnim mnenjem. Uradni krogi so razumeli, da je v tej vojni sedaj tudi Turčija na vrsti in da se bo morala prej ali slej odločiti za aktivno udeležbo, ker jo bodo drugače dogodki prehiteli. Nemška propaganda pa je dokazovala in dokazuje, da je za Turčijo najboljša, da ostane nevtralna. Ta propaganda ni bila brezuspešna. Pa tudi uradni turški krogi se še vedno otepajo aktivne udeležbe in zavlačujejo odločitev kolikor morejo. Usoda Turčije pa bo odvisna samo od tega, kaj in koliko bo Turčija doprinesla k skupnim vojnim naporom Združenih narodov. Položaj Turčije je za bodočnost zelo delikaten. Če bi zmagali Nemci, bi Turki Carigrad gotovo izgubili. Zmagali bodo zavezniški. Če se bodo Turki udeležili še pravočasno borbe na njihovi strani, bodo svoje meje ohranili verjetno neokrnjene. Če tega ne bodo storili, bodo Dardanelske ožine zelo verjetno nadzirali Rusi. Izhod iz Črnega morja je za Ruse življenjske važnosti. Za ta izhod se bore že stoletja. Rusi niso imperialisti, ali samo ob sebi je umevno, da si bodo po tej zmagoviti vojni na stečaj odprli okna na svetovna morja, ki so jim do sedaj bila močno priprta. - Vojna se bliža z vso hitrostjo Balkanu, Turčija se bo morala odločiti. Kdor želi ohraniti svojo samostojnost v bodočnosti, se ne sme goljufati, da mu bo ta bodočnost servirana na krožniku. Usoda narodov je danes zelo, zelo dragocena, nihče pa si je ne more pridobiti zastonj, ker zahteva vse preveč krvi. O tem morajo tudi Turki premišljevat.

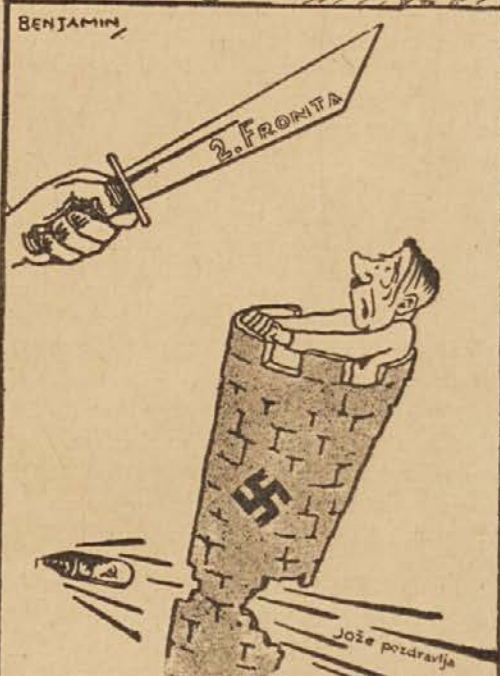
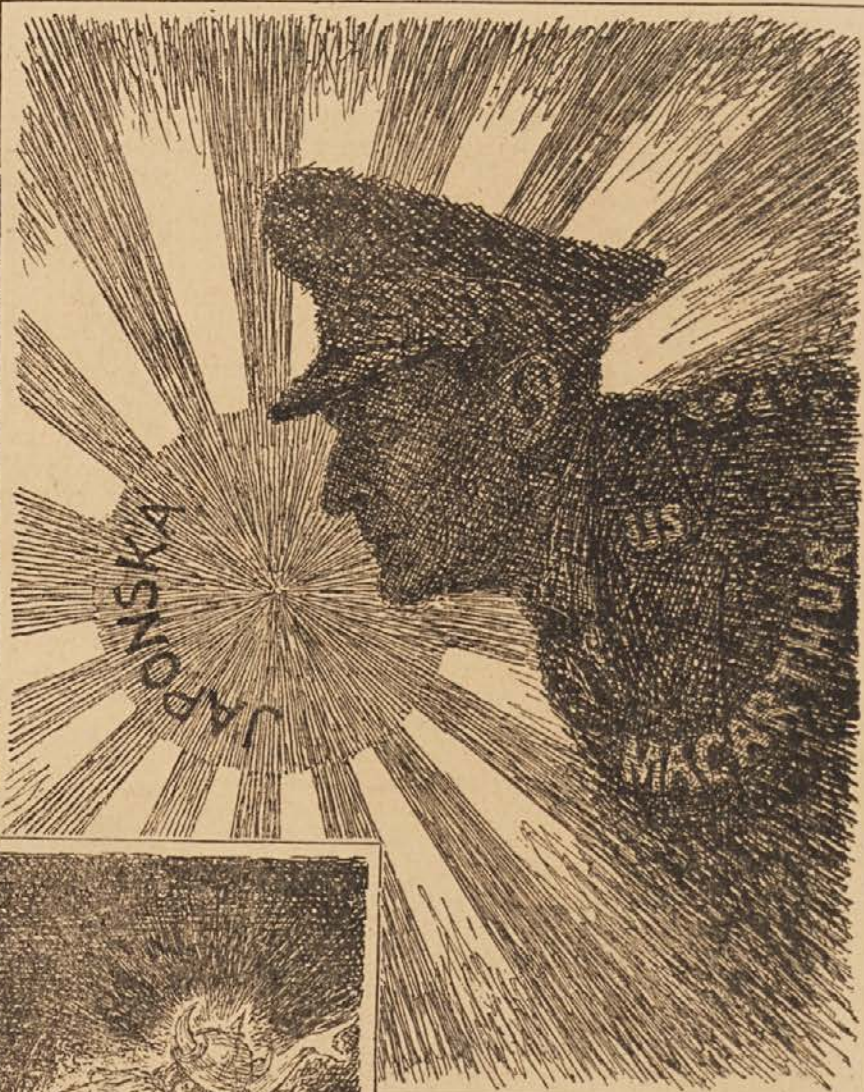
V SKLAD "BAZOVICE" SO DAROVALI GG.: Dolenc Josip P. Eg. 100.-; Pirijevac Josipina 100.-; Fišer Karel 200.-; Silič Pavla 50.-; Humar Ana 50.-; Beltram Vida 30.-; Hvala Milka 50.-; Fornazarič Terezina 30.-; Zorn Marija 30.-; Kerševan Alojzija 10.-; Beltram Erminija 20.- Vsem cenj. darovalcem in darovalkam prav prisrčna hvala!

LISTNICA UREDNIŠTVA. Ponovno prosimo naše sotrudnike, ki nas v zadnjem času zopet zalagajo s polemичno-političnimi članki, da upoštevajo, da je "Bazovica" zgolj informativni bilten; nova demokracija pa je še tako nežna, da kritike še ne prenaša brez težkih bolečin.

S PRVIM MARCEM 1944 bomo primorani ustaviti dostavo "Bazovice" po pošti vsem tistim, ki do tega časa ne bodo nakazali stroškov za poštnino in ovojnino.

ŽIVS NA PLOČI

Benjamin